

APOSTOLUL

— REVISTA DIDACTICA ȘI LITERARA —

SUMARUL :

Școala și orientarea profesională (urmare)	D. D. ȚIPA
Spre România de mâine	ION PURCARIU
Monografia satului Șerbești, jud. Neamț și a bisericii Sf. Gheorghe	D. SĂVESCU-Răucești
Urme preistorice în țara noastră (urmare)	TEODORESCU MIHAIL
Vrajă (poezie)	I. VESPREMIE
Romanul în literatura română	MESTECĂNEANU H.
Mișcarea culturală și literară din Transilvania	VICTOR ȚĂRANU
Folklor	C. TĂNASE-TEIU
Idei, fapte, oameni	V. . și V. ANDREI
Recenzii, cărți-reviste, cronică, note	N. MOGA și M. COJOCARU

COLABORATORII REVISTEI :

VICTOR ANDREI, MIHAI AVADANEI, V. CIUBOTARU,
MIH. COJOCARU, V. DORNEANU, ION DRAGAN, G.
FIDLER, V. GABUREANU, Pr. M. GAVRILESCU, V.
GHIȚESCU, T. MACOVEI, N. MOGA, G. MOROȘANU,
N. PODOLEANU, I. PAPUC, S. PURICE, A. A. ROTUNDU,
V. SCRIPCARU, M. D. STAMATE, C. TĂNASE-TEIU,
I. TĂZLĂUANU, VICTOR ȚĂRANU, MIH. TEODORESCU
D. ȚIPA, C. TURCU, TH. URSU, I. VESPREMIE etc.

Ă P O S T O L V L

≡≡≡ REVISTĂ DIDACTICĂ ȘI LITERARĂ ≡≡≡

APARE ODATA PE LUNA SUB ÎNGRIJIREA CERCULUI DIDACTIC PIATRA-NEAMȚ

F O N D A T O R I :

C. LUCHIAN, V. SCRIPCĂRU, C. TURCU, EUFR. MANOLIU, ALEX. GHEORGHIU,
M. AVADANEI, D. HOGEA, T. MACOVEI, M. STAMATE, I. RAFAIL, I. STROIA.

COMITETUL DE CONDUCERE

V. GABOREANU și V. ȚĂRANU — redactori.

S. PURICE, casier; M. AVADANEI, secretar-bibliotecar.

EUFR. MANOLIU, V. SCRIPCĂRU, C. TURCU, TH. URȘU, membri.

P E D A G O G I E . E D U C A Ț I E . M O N O G R A F I I .

Școala și orientarea profesională.

(*urmare*)

Cu toate că n'am schițat decât pe scurt situația orientării profesionale, ne putem da seama ce importanță i-au dat toate statele străine și ce progrese va face în viitor.

În această operație cei care trebuiesc să-și dea mâna spre o colaborare strânsă sunt: școala, medicul și consiliul de orientare.

Pentruca orientarea să se facă pe baze cât mai solide, va trebui să se țină seama de fizio-patologia individului de orientat; psihologia lui și condițiile de ordin economic sau social, exterioare individului.

Copilul supus cercetărilor nu trebuie considerat ca un tip fix, închis într'o formă nestrămutată, ci trebuie văzut în toată varietatea lui anatomică, fizică, intelectuală, psihică și morală.

Numeroasele anchete făcute asupra „idealului” copilului vin să confirme că la vârsta de 13-14 ani, când el e chemat să ia o decizie relativă la alegerea unei cariere, are interese speciale, *adevărate simptome ale unor trebuințe*, cum le numește Claparède, de care trebuie neapărat să se țină seamă.

Studiul acestor *gusturi instinctive* este de un mare interes. Fără îndoială, aceste tendințe ale individului vor găsi întotdeauna satisfacția în momentul când el va îmbrățișa profesiunea; un copil nu va deveni totdeauna ceea ce el a visat să fie; *vocația sa e adesea contrazisă*.

Dar nu e mai puțin adevărat că adesea pentru a înțelege ce are el să devină, e indispensabil de a pleca dela aceste instincte ce formează în individ forța motrice.

Examenul psihologic al candidatului trebuie făcut, în principiu, cu câțva timp înainte de a părăsi școala.

Rolul acesta încumbă în mod frecvent profesorului, care e dator a îngriji ca orice elev al său să posede un carnet individual, în care el să fi completat toate însușirile, pentru a-i putea trata, cu ajutorul acestui carnet, un portret psihologic cât mai apropiat de realitate.

Acest carnet n'ar fi de prea mare folos dacă s'ar mărgini la aptitudinile intelectuale ale copilului; e necesar să se indice părerea profesorului asupra *caracterului, inteligenței, sensibilității*; asupra felului său de a se comporta la studii, la joc, cu profesorii săi, ca și cu camarazii săi.

Valoarea portretului psihologic al copilului va depinde în mare măsură de valoarea maestrului, de facultățile sale de înțelegere, de observație și înțelegere -- chiar dacă valoarea profesorului este relativă, tot el este cel mai îndreptățit să facă această analiză a sufletului elevului, prin însăși cariera sa, prin posibilitatea ce contactul zilnic îi dă de a putea compara între ei copiii, de a etalona în oarecare măsură aptitudinile lor; el e la înălțimea rolului său de educator, de a înțelege, interpreta și traduce psihologia copiilor.

Profesorul *poate și trebuie* să dea oficiului de orientare profesională aprecierile sale asupra datelor psihologice ale elevului său.

Livretul școlar ar fi de preferat să fie început încă dela prima frecventare a copilului.

Din an în an, profesorul îl va putea urmări, iar observația sa făcută la sfârșitul studiilor, notele ce le va da, vor permite să ne lămurim asupra evoluției însăși a copilului, ceea ce interesează din punct de vedere al diagnosticului și prognosticului în vederea viitorului său.

În lipsă de acest prețios document dat de institutor, copilul care se prezintă oficiului de orientare profesională însoțit de părinții săi este supus unui interogatoriu, spre a completa datele asupra persoanei sale sufletești, ce lipsesc.

Acest interogatoriu va avea de stabilit date importante din copilăria sa; *maladiile de care el a suferit, lecturile și jocurile care îi sunt preferate, care îi sunt gusturile sale?*

Cum se poartă cu egalii, cu superiorii săi, cu animalele?

În cazul când observația se îndreaptă asupra indivizilor anormali, se pun câteva întrebări discrete asupra stării sănătății părinților. Această întreținere verbală e preferabilă, deoarece probează mai multă spontaneitate și nu dă loc la confuzii.

Pe lângă livretul școlar și interogatoriu, portretul psihologic al candidaților se face la oficiul de orientare profesională și prin teste sau supuneri la probe, care pot fi pe deoparte fiziologice și medicale și de altă parte pur psihologice.

Primele au de scop de a constata aptitudinile sensoriale, integritatea organelor care primesc impresiunile și cele ale sistemului nervos periferic etc.

Testele psihologice au de scop a evidenția calitățile mintale, trăsăturile de caracter, dispozițiunile afective, tipul și gradul de inteligență.

Pentru obținerea unui bun rezultat ar trebui ca aceste teste să conducă exact la rezultatul în vederea căroră au fost întrebuite.

Dar fiecare facultate sufletească prezintă varietăți foarte nuanțate, și un anumit test poate să nu aibă nici o semnificare pentru o nuanță, dar să fie concludent pentru alta.

Apoi, testele pot arăta măsura aptitudinilor într'un moment dat, dar oare copilul cercetat nu poate evolua?

Apoi lasă facultatea omului de a se adapta unui gen de activitate, pentru care la început nu ar avea nici un fel de aptitudini.

În fine, realizarea testelor nu e ușoară într'un oficiu de orientare profesională având în vedere și timpul care îl necesită.

De aceea întrebuirea lor trebuie să se facă cu prudență și e de dorit a se face de specialiști.

De altfel, un șir de observații asupra copilului e mult mai folositor decât testele, care ni-l redă oarecum artificial.

Rolul medicului în orientarea profesională e de mare importanță, atât în determinarea aptitudinilor psihologice cât și a celor fizice.

Doctorul poate să descopere o stare mintală, care până atunci n'a fost bănuită și care există ca anomalii de dezvoltare fizică sau anomalii psihice. El arată celor în drept modul de vindecare, dacă există și amână orientarea copilului până după vindecare.

Cunoașterea exactă a valorii fizice a unui individ e ca și starea psihologică o condiție indispensabilă a orientării profesionale. Intervenția medicului în orientare constituie deci, una din modalitățile rolului său social.

Examenul aparatului respirator, spre exemplu, va arăta în ce fel copilul e apt, sau nu, pentru munci grele și prelungite, pentru eforturi violente... Doctorul va nota dacă el e predispus la tuberculoză, etc.; dacă forma picioarelor și dispoziția gambelor nu-i sunt o piedică în exercițiul unei profesii, ș. a.

Cu o autoritate pe care nimeni nu i-o poate contesta, va împiedeca pe cardiaci de a se face mărinari sau vâslași; va încuraja și îndrepta pe nervoși spre ocupațiuni ușoare, spre grădinărit, d. p.

El poate determina acea valoare fizică, rezistența subiectului numai prin măsurătoarea taliei și prin probe funcționale sau sensoriale.

Intervenția medicului e indispensabilă în orientare, căci el explică și cauzele variațiunilor individuale, poate prevedea viitorul unei funcțiuni defectoase și indica remediul.

Medicul, în general, are mai mult un rol negativ de a opri pe candidați dela o meserie, care le-ar putea prejudicia sănătatea.

Al treilea factor de care trebuie să fie seama orientatorul oficiului, îl constituiesc *condițiile sociale și economice*.

Potrivit stării părinților, copilul trebuie să facă numai un salt pe treapta socială, spre a nu se simți desrădăcinat din mediul său social.

Din punct de vedere economic se va încerca a se îndrepta candidații către meseriile în care șomajul e mai puțin probabil și care promet o dezvoltare cât mai de lungă durată. Un echilibru trebuie mereu să existe între diferitele meserii, adică să se fie seama de legea cererii și a ofertei.

În fața complexității orientării profesionale, ne întrebăm, oare școala n'are ea și alt rol decât de-a selecționa copii în normali, supranormali și anormali?

Nu are ea dreptul de a interveni direct în alegerea carierei foștilor săi elevi?

Se pune întrebarea, pentrucă cei ce n'au fost de această părere se gândeau la supra-activitatea care încumbă dascălului.

Dar neuitând rolul său de apostol și gândindu-ne la necesitatea de netăgăduit a amestecului acestuia, nu facem decât un călduros apel, ca fiecare să dea maximul de libertate pentru îndrumarea tinerelor mlădțe, care pot fi cunoscute mai bine de el decât de orice altă persoană cât de competente.

Modul în care ar putea să-și exercite autoritatea în acest scop e ca mai întâiu să capete încrederea copiilor; apoi cu mult tact și o nemărginită dragoste să-i sfătuiască la momentul oportun pe fiecare, încă înainte de a termina școala, când alte influențe se pot exercita în contradicție, să nu scape nici un moment, în care le-ar putea însufla dragostea de muncă.

Se vor folosi lecturile bine alese, cum sunt, de pildă, frumoasele pagini din Carlyle, ori Tolstoi etc., care au știut să immortalizeze munca cu care se familiarizează copiii.

Li se va arăta pericolul biurocrației, care bântue mai în toate țările. Meșteșugurile nu sunt cunoscute elevilor decât din auzite.

Deci, dacă dascălul nu se crede destul de cunoscător, poate apela

la o persoană din afară, un lucrător entuziast, care le poate vorbi de frumusețea lucrului manual.

Ultimul an va putea, în parte, să fie consacrat excursiilor, vizitelor în uzine, birouri, case de comerț, școli tehnice și școli de cursuri profesionale.

În fine, să se încerce de a se transmite copilului un ideal profesional. Mijloacele de acționare nu-i lipsesc institutorului. Șt. Naturale și Geografia furnizează copiilor toate indicațiile utile asupra originii și transformării muncii dându-le o idee de munca umană din toate ramurile și exercitându-le interesul pentru profesiuni.

Câte n'ar mai fi de spus în privința proiecțiilor cinematografice, lecturilor științifice, compozițiilor!

Se recomandă asemenea un învățământ intuitiv (tablouri, colecțiuni, muzee școlare) bine conduse.

Școala activă (atât de discutată azi) unde copilul va putea pune în valoare și va putea face cunoscute facultățile sale de inițiativă și invențiune — aptitudinile fizice, intelectuale, morale, tehnice și sociale, completează opera începută astfel.

În sfârșit, școala muncii să înlocuiască școala sedentară și abstractă, care nu atrage pe copii, mai ales.

Inv. D. D. Țipa

Spre România de mâine.

Dacă soarta nu m'ar fi așezat unde sunt, și Eu aș fi în mijlocul vostru.

(Din discursul M. S. Regelui Carol II, la 8 Iunie, 1936).

Cuvintele cu care M. S. Regele Carol II-lea a mărturisit învățătorilor țării dragostea și iubirea Sa, sunt expresia sinceră a sentimentelor curate, pe care Regele le poartă învățătorimii :

În sufletul și inima regească, într'un colțisor, M. S. ne are puși printre ceilalți slujitori ai Săi, apreciați fiecare după munca lor pentru ridicarea și înălțarea țării.

De acolo, din fundul inimii Sale, pornesc toate sfaturile frumoase și îndemnurile bune, precum și aprecierile făcute de Măria Sa, asupra rostului și misiunii fiecărei categorii de slujitori ai țării.

Aduceți-vă aminte cum ne-a apreciat, când a luat parte la

congresul nostru (8 Iunie 1936) și ce îndemnuri și sfaturi frumoase ne-a dat.

Aduceți-vă aminte cât de adânc cunoscător al tuturor problemelor țării s'a arătat Măria Sa, cu prilejul congresului agriculturii din anul acesta, când a arătat așa de bine, care este rostul unei alte categorii de slujitori ai M. Sale, agronomii și în ce stadiu se află agricultura țării.

Dacă așa de bine și de temeinic cunoaște M. Sa rostul fiecărui slujbaș și toate problemele ce interesează viața și progresul țării noastre, să fim mândri că aprecierea M. Sale a fost așa cum o merităm, dar cum poate nu ne-am așteptat.

Cât de sincer mărturisește, că dacă nu l-ar fi fost sortit să fie Regele țării — ar fi ales cariera de învățător.

Aceasta așa de justă apreciere și acea mărturisire spontană pornită dintr'o inimă regească trebuie să ne bucure, să ne încurajeze — dar trebuie să ne dea și de gândit, înviorându-ne cu noi puteri de muncă.

În opera mare de construcție și pregătire a României de mâine, M. S. face apel la munca rodnică și constructivă a tuturor cetățenilor acestei țări — dar mai ales a învățătorilor. Ei sunt aceia care pregătesc sufletește și îndrumază pe calea disciplinei și muncii rodnice generațiile ce vin.

De felul cum învățătorii vor ști să răspundă acelei aprecieri frumoase a M. S. va depinde, în mare parte, și soarta poporului de mâine.

Dacă putem fi mândri de felul cum ne judecă M. S., apoi avem și datoria să răsplătim aceasta, muncind temeinic la temelia României de mâine. Munca noastră să fie piatra de granit la această temelie. Să nu precupețim nimic, căci mulți din cei de azi nu știu nici să ne-o prețuiască — nici nu înțeleg rostul nostru pe care ei îl cred așa de simplu și de ușor.

Satisfacția ne-a dat-o însă Regele țării. El ne-a așezat în adevărata lumină a timpurilor de azi.

N'avem nevoie de o mai bună apreciere. Trebuie numai să fim vrednici muncitori în ogorul României.

Nimeni până la Măria Sa, nu s'a gândit serios la măsurile ce trebuiau poate mai de mult luate, în ce privește generațiile ce se ridică.

Toți conducătorii care s'au perindat după război în fruntea țării, s'au întrecut în fel de fel de măsuri luate azi, pentru a fi schimbate mâine -- au făurit sute de legi, votate în o sesiune, —

pentru a fi schimbate la cea viitoare, dar niciunul n'a luat măsuri serioase în ce privește creșterea și îndrumarea tineretului care va forma România viitoare.

Generația întregirii neamului istovită de greutățile suferite pentru România Mare și extaziată de împlinirea visului de veacuri — s'a oprit parcă în loc să privească acest act măreț; uitând să caute și să dea urmașilor un nou ideal, care să-i pue la muncă și să le canalizeze forțele și energia într'o singură direcție pentru realizarea lui.

Fără un ideal, fără un scop bine definit, pentru care să lupte și să muncească zi de zi, viața omului ca și a unui popor, n'are nici un rost și se desfășoară neregulat; iar munca și forțele nefiind canalizate pe o linie unitară se risipesc fără a realiza ceva bun și temeinic.

Este adevăr confirmat de istorie, că un om, ca și un popor, dacă n'are un ideal care să-l călăuzească, piere.

Și dacă cineva n'are un ideal, trebuie să și-l caute singur, să și-l făurească numai decât, după cum a spus marele nostru istoric Nicolae Iorga.

După război, de bucuria realizării visului de veacuri al unirii tuturor fraților, au căzut toți într'un delir de bucurie, voind să o-prească lumea 'n loc, pentru a petrece, a sărbători și a se îmbăla de măreția acelu act.

Dar timpul se scurge în ritmul său și cu el lumea își urmează cursul înainte. Cine crede că poate opri vremurile în loc, se înșeală amarnic și când se desmetecește vede că a pierdut crezând acest lucru.

Generațiile ce urmează trebuie să aibă mereu un ideal de realizat, căci țara trebuie ridicată pe o treaptă mai înaltă — trebuie întărită și înfrumusețată — iar poporul nostru trebuie să se afirme și el cât mai tare în fața lumii.

Nimeni mai bine ca M. S. n'a văzut acest lucru. Pentru a pune generația de azi pe drumul cel bun — pe calea ordinei, disciplinei și a muncii constructive, Măria Sa a organizat, ca o continuare a școlii primare, „Straja Țării“ și Pregătirea Premilitară“ ambele menite să îndrumeze și să pună tineretul pe calea destinului său, având ca ideal o Românie nouă și puternică, pe care dușmanii să nu mai îndrăznească a o încălca, așa cum s'a întâmplat în trecut.

Aceste două instituții au fost încredințate în mare parte tot învățătorilor țării. Aceasta dovedește încăodată că M. S. pune toate nădejdiile în învățători.

Când „Straja Țării“ va fi complet organizată, tricolorul va fâlfâi în adierile vântului și în bătaia razelor argintii ale soarelui dela un capăt la altul al țării, iar imnurile străjerești vor răsună pe plaiurile ei, întărind credința strămoșească, dragostea de glia străbună și iubirea față de Regele țării.

Când aproape întreaga pregătire și educare a tineretului e dată în seama noastră, ce ne rămâne de făcut?

Să muncim neîntrerupt și plini de entuziasm, zi de zi, să construim sufletul celor ce ne trec prin mână.

În școala primară, la străjerie și premilitărie, să ne facem conștiincios și cu prisosință datorii.

Să creștem tineretul de azi cu sufletul curat, cu respectul credinței și al tradițiilor străbune în cultul demnității naționale și al sentimentelor curate românești infiltrând și făcând să sporească în suflet iubirea și devotamentul față de Regele țării și față de patrie, pentru care oricine să fie gata oricând a se jertfi, atunci când interesele neamului o vor cere.

Suntem generația de învățători din mâinele căreia trebuie să răsară România nouă.

Să arătăm că suntem slujitori devotați și vrednici ai M. S., răsplătindu-i prin munca noastră toate speranțele.

Deci, în jurul Regelui cu toții, gata oricând la datorie.

Inv. Ion Purcariu

Monografia satului Șerbești-Neamț

și a bisericii Sf. Gheorghe.

În toamna acestui an se împlinesc 300 ani, de când s'a sfințit biserica Sf. Gheorghe din satul Șerbești, cea dintâi biserică zidită de Vasile Lupu, domnitorul Moldovei, la 1637.

Epitropia bisericii din Șerbești pregătește mari serbări, dând astfel o deosebită atenție acestui eveniment.

Scriitorul acestor rânduri mi-am propus ca teză de licență în Teologie, în anul 1932, „Monografia satului Șerbești și un studiu istorico-artistic al bisericii Sf. Gheorghe. Epitropia bisericii, prin președintele ei, Preotul Gh. Drăgoi, ar fi vrut să tipărească lucrarea mea, însă — probabil din lipsă de mijloace — n'a putut aduce la îndeplinire acest gând. Sfătuit și îndemnat de d-nii învățători din Răucești, că lucrarea ar merita să fie cu-

noscută de intelectualii din jud. Neamț, o dau spre publicare excelentei reviste „Apostolul”, revistă ce face mare cinste întregului corp didactic din jud. Neamț. Și prin aceasta îmi îndeplinesc un gând pios față de satul Șerbești și de biserica Sf. Gheorghe, locul meu de naștere.

Și cred, prin aceasta, că fac un mare serviciu și județului Neamț, prin darea la iveală a unor lucruri de mare importanță istorică, asupra unui sat din cele mai vechi din județul Neamț și chiar din țară, precum și a unei biserici de o deosebită importanță istorică.

* * *

Numele satului derivă, probabil, dela cuvântul *șerb* (rob) satul fiind din cele mai vechi timpuri format din clăcași, robi pe moșia boierească.

Un document de al lui Ștefan cel Mare, dat din Suceava la 17 Aprilie, 1483¹⁾, ne vorbește de un bătrân boier Manoil Șerbescu :

„Ștefan cel Mare confirmă logofătului Tăutul, seliștea Leucăuți pe „Botne și prisaca numită Vrabia, cu poenile ei, cumpărate amândouă cu „80 zloți tătărăști, de la Lazar Piscu fiul Anușei, sora lui Manoil Șerbescu „= SESTRA MANOILA ȘERBESCULA, de la alt Lazar, fiul Maruscăi „și de la frații lui, Mihul, Mircea, Marea, Cozma Bușteanu cu soția sa „Anușca, Albu cu soția sa Neagșa și Gavril Habăș cu soția sa Nastea și „de la Marina Șandrea și Vasco copiii lui Iurie Șerbescul = SINOVE „IURIA ȘERBESCULA.. toți 11 nepoți și nepoate ai bătrânului Mănăilă „Șerbescu = IH STARAGO MĂNĂILA ȘERBESCULA“

„Pecetea documentului e pierdută. Originalul se află la Academia „Română, sign. (LIX). Vânzătorii de la 1843 ai Leucăuților și Vrabiei, „fiind toți nepoți ai bătrânului Mănăilă Șerbescu, împreună cu sora lor „Marusca și fratele lor Iurie, toți sunt copii ai lui Mănăilă Șerbescul, care „a trăit pe vremea lui Alexandru cel Bun. Cei doi fii ai lui Mănăilă, Ma- „noil și Iurie, poartă numele de familie al tatălui lor, al cărui tată sau moș, „se va fi numit Șerb — nume ce se întâlnește la Românii din regatul „unguresc în secolul al XIV-lea, de unde patronimicul de Șerbescu ; slavon : „ȘERBICI = șerbici, diminutivul de la șerb.

Iurie Șerbescu e cunoscutul sol al lui Ștefan I către Marele Duce al Lituaniei²⁾.

Neamul Șerbeștilor e foarte vechi în Moldova. Nu încapе îndoială că bătrânul Mănăilă a trăit sub Alexandru cel Bun. Neamul lui e pomenit în documentele de la 30 Martie, 1392, ale lui Roman I, prin care acesta dăruiește lui Ioanăș Viteazu satele Ciorsăceștii, Vladimireștii și Bucurăuții,

1) Conf. I. Bogdan. „Documentele lui Ștefan cel Mare“. Vol. I, 1931, pag. 269, 270, 271.

2) Vezi I. Bogdan op. cit. Actele diplomatice vol. II, p. p. 383—384.

al căror hotar mergea într'o parte „până la hotarul Șerbeștilor“ (?) (Arhiva istorică I, pag. 18-19. Cf. Nr. LXXII).

* * *

Având în vedere că cele mai multe sate își trag numele de la vreun boier vechi, care a trăit în acel sat, afirm [cu oarecare probabilitate] că satul *poate* să-și tragă numele de la „bătrânul Mănăilă Șerbescu“ ce a trăit pe vremea lui Alexandru cel Bun, sau poate dela neamurile mai vechi ale acestuia, depe timpul lui Roman I Mușat, 1392, și care boier să fi fost proprietarul satului.

Poate și-o fi tras numele și dela cuvântul șerb [rob], locuitorii fiind vechi clăcași pe moșia boierească și care moșie durează până astăzi. Or fi venit poate locuitorii după descălecat, sau cum afirmă tradiția în sat, boierii ar fi adus robi din alte părți, pe care i-au așezat acolo.

Pe vremea lui Ștefan cel Mare, satul exista de mult, căci într'un document de al lui Ștefan, din 22 Ianuarie, vleit 7003, [1495] dat din Vaslui 1), „Ștefan cel Mare confirmă lui Laslău Globnicul, stăpânirea peste 9 sate de baștină ale lor: „Lăslăoanii pe Cracău, Șerbești sub Piatra Cracăului și Mohorâții“ etc.... LASLĂOA GLOVNICA IA IMEA LASLĂOIN NA CRACOVEA, I ȘERBEȘTII POD CAMENEM CRACOVEA I MOHORÎȚII...“ și care document îl dau în traducere:2)... „S'au jăluit, i-am miluit pe dânșii cu deosebita mila noastră, am dat și am întărit lor în pământul nostru a Moldovei al lor dreaptă ocină, sat ce au fost a moșului lor lui Laslău Globnicul, anume Laslăoanii pe Cracău și Șerbeștii sub piatra Cracăului 3) și Mohorâții“ etc.

„Laslău Globnicul trebuie să fi trăit către 1450, căci nepoții săi trăiesc către 1500. El a avut 4 feciori: Iocaș, Stana, Vilchina și Marusca. 1) Iocaș are 2 copii: Toader Iocaș și Petre Iocaș, care are ca fii pe Farco Iocaș aprod. 2) Stana are de fiică pe Anușca, și care singură ia a II-a treime din toate cele 9 moșii — „ca să fie a Anuscăi, fiica Stanei singură“.

3) Vilchina are 4 copiii: Andreico, Ion, Toader și o fată căsătorită cu Oană Muste, cu copilul lor Isaia Muste.

4) Marusca căsătorită cu un Vulpe, are de copil pe Jurj Vulpe. Toți aceștia iau a III-a treime din cele 9 moșii. In total 10 moștenitori care trăiau în 7003 (1495) din Laslău Globnicul și domnul dispune că cei 2 dintâi să ia o treime, unul singur altă treime și 6 să ia a III-a treime 4).

1) I. Bogdan op. cit. vol. II pag. 58—61.

2) Gh. Ghibănescu. „Surete și izvoade“, vol. I, 1906, pag. 227.

3) Lângă Șerbești se află un deal pietros — carieră de piatră, ce se chiamă azi „Stânca“. Probabil acel deal se chema pe vremea lui Ștefan cel Mare „Piatra Cracăului“. Cracăul e un pârâu aproape de Șerbești. In documentul lui Ștefan cel Mare, in slavonește se chiamă „Cracovea“.

4) G. Ghibănescu op. cit. pag. 228.

„Pecetea documentului e pierdută. Originalul se află la Academia Română sign. 12/XL cu o traducere dela 1830, dela școala din Sf. Sava“.

O traducere „greșită“ a acestui document s'a publicat de T. Codrescu în „Uricarul“ vol. XXII pag. 393, 394.

Din satele stăpânite de ei, două erau în jud. Neamț, Șerbești din plasa Piatra și Lăslăoani, azi dispărut 1), probabil aproape de Șerbești pe pârâul Cracău (Cf. „Lăslăoanii pe Cracău și într'un document dela 9 Ianuarie 1519 la Arhivele Statului din București — e vorba de Laslău Globnicul“ 2).

Numeroase documente de ale lui Ștefan cel Mare pomenesc de multe sate, ca: Dragomireștii, Căuceleștii, Rădiu, Arămoaia, Boțești, Cârliști, Ghigoești, Vârtop, sate vecine cu Șerbești și care există și azi; alte multe sunt dispărute,

Intr'un document dat de Miron Barnovschi la 7137 (1629) Octomvrie 12 din Iași, 3) se vorbește iarăși de satul Șerbești: „Io Miron Barnovschi Moghila Voevod, cu mila lui Dumnezeu Domn țarei Moldovei, iată că au venit înaintea noastră și înaintea a lor noștri boieri, sluga noastră Nichita diiac și jupâneasa lui Pelaghia, cu un zăpis de mărturie dela popa Ion din Vârtop, (sat vecin cu Șerbeștii ce azi se chiamă Hârtop) și Mirăuți diiac de acolo și Ionașco țij și de la Vasile din Șerbești și de la Visarion Bogza călugăr....“

DOMNUL A ZIS: Iași, la anul 7137, Oct. 12
DUMITRAȘCO ȘTEFAN VEL LOGOFĂT.

Intr'un zăpis de la Vasile Lupu din 7142 (1634) Iunie 25 4), se vorbește iarăși de satul Șerbești:

„Io Vasile Voevod cu mila lui Dumnezeu Domn țarei Moldovei, iată a venit înaintea noastră și înaintea a lor noștri moldovenesți boiari, sluga noastră Dumitru biv dovornic de gloată, cu un zăpis de mărturie de la al nostru boiaru Gheorghe biv vel Iogofăt și de la Ionașco Bașotă biv hatman și dela Apostol biv pitar și de la Nicolachi stolnic și de la alți boieri și militari, mai înainte slugi domnești, scriind cum au venit înaintea lor Mihalcea fiul Savei Brăniștean din Șerbești, de nimeni nevoit și asuprit...“ etc.

Scris în Iași, leat 7142, Iunie 25

Intr'un document tot de pe vremea lui Vasile Lupu din anul 7144

1) Lăslăoanii poate să fi fost satul Verșești, vecin cu Șerbeștii, sau Girov ambele pe malul Cracăului; mai sigur a fost un sat mai la nord de Verșești tot pe Cracău.

2) I. Bogdan, op. cit. vol. II, pag. 61.

3) G. Ghibănescu „Ispistoace și zăpise“, vol. I, partea II-a, pag. 201.

4) G. Ghibănescu „Surețe și isvoade“, vol. III. 1907, pag. 114, 115.

(1639) Oct. 16, dat din Bodești 1) se pomenește iarăși de Șerbești: „Se ubo az Toma postelnic scriu și mărturisescu cu acest zăpis al meu, cum au învățat și au grăit către noi răposata giupăneasa Marica Cluce-roae, la datul sufletului său, zicând că s'au prilejit nepotul său popa Vasile din Șerbești, de au pricestuit și au făcut masle și rugă înaintea morții dumisale. Deci dumneaei fiindu-i nepot preotul și au slujit den poruncia ei, la dumnealor, i s'au făcut milă și s'au adus aminte și l-au dăruit cu partea dumisale de ocină la sat la Vârtop... tâmplatu-s'au acole părintele Andronic dela Beserecani și Gheorghe Bos de Dolhești 2)...“

pis u Budești vleat 7144 Oct. 16.

Redau un document din anul 7170 (1662), Iulie 7 din Iași 3) în care se vorbește de familia Cantacuzino, ctitori ai bisericii din Șerbești:

„Io Evstratie Dabija Voevod, cu mila lui Dumnezeu Domn țarei Moldovei, adică au venit înaintea noastră și înaintea tuturor a lor noștri moldovenești boiari mari și mici, boiarinul nostru credincios și cinstit Toma Cantacuzino, vel vornic de țara de jos și a arătat un zăpis de mărturie de la mulți boiari și fiii de boiari și negustori, anume credinciosul și cinstitul boiaru al nostru Ilie Șeptelici vel vornic de țara de sus și Iordache vel spatâr și Statie vel sluger și Vasile Ureache și Mihail Neguțitorul, acesta scriind și mărturisind în cel zăpis, cum au venit înaintea lor Constantin cu femeia sa Porfira și Gheorghe cu femeia sa Dochița și Toader cu femeia Maria și Ionașco fiii lui Nichifor Hahău din satul Șerbești, de nimeni siliți nici învăluți și de a lor bună voie și au vândut ale sale drepte ocine și moșii 33 de pământuri, un pământ 2 zloți cu poeni în tot locul și cu vad de moară în apa Cracăului, ce-i la ținutul Neamțului, care se face bani 66 zloți bătuți, care ocină este la Ungheani 4) lângă Lăslăoani pe apa Cracăului...“

Scris în Iași, la 7170 Iulie, 6 zile.

INSUȘI DOMNUL A ARĂTAT
RACOVÎȚ CEHAN VEL LOGOFĂȚ + APOSTOL TECUCI

Pecete domnească mare în ceară.

(Va urma)

Preot D. Săvescu — Răucești

1) Bodești sat mare nu departe de Șerbești, unde probabil că pe timpul lui Vasile Lupu era un centru, reședință de plasă, fiind multe documente date de acolo.

2) G. Ghibănescu „Surete șt isvoade“ vol. III, pag. 121-122.

3) G. Ghibănescu „Surete și isvoade“, vol. III, partea I.

4) Azi nu se găsește nici un sat „Ungheani“ pe apa Cracăului. Probabil e dispărut.

Urme preistorice în țara noastră.

(urmare)

UNELTELE ȘI USTENSILILE DOMESTICE DIN LA TENE, IN DACIA.

Acestea proveneau din marele depozite [ateliere] dela *Muncaciu*, din teritoriul geto slovac. Atelierele dela *Grădiștea*, *Costești*, *Pietriș* — lângă *Gherla* — n'au fost complet studiate.

Securile, deși cu diferite tipuri — domină însă tot tipul dacic — sunt o continuitate a celor din bronz IV cu tăiuș dublat, servind și ca armă de luptă.

Cuțitele serveau drept uneltă și armă. Era preferat cuțitul cu mâner, care se îmbrăca în lemn sau os, având și o teacă, purtându-se la chimir. Tăiușul era convex.

Cuțitul-cosor se găsește într'o bogată colecție la muzeul *Bruckenthal*, la *Timos* și *Apahida*. Alături de uneltele tăioase s'au găsit în săpături și gresii de ascuțit, care formau o uneltă agricolă,

Uneltele de meseriași ca: *dălți*, *clocane*, *cuțite*, *clește*, *sfredede*, *nicovale*, întrebuințate de lemnari, fierari, cismari etc., sunt tot din atelierele dela *Muncaciu*. Cele găsite la *Gyoma* (Bichiș) sunt mai mult instrumente chirurgicale — afirmă V. Pârvan — decât unelte de meseriași. La *Costești* s'a găsit de d-l Teodorescu o *nicovală*, făcută de un *orfăurar*, argintar și una făcută de un fierar. Din descoperirile făcute până azi în Dacia, lipsesc *pilele* și *herăstraele*.

Uneltele agricole: plug, coasă, seceră și cosorul de fier erau provenite în Dacia tot dela *Muncaciu*. Dacia getică n'a avut pluguri de metal, ci de lemn.

Secera tip getic e mică, încovoiată, cu lama lată. Acea tip celtic e mare, larg deschisă, cu lama îngustă.

Unelte de pescuit sunt undița și furculița. Săpăturile din lungul Dunării și din vecinătatea lacurilor, au scos la iveală un număr enorm cu tipuri de neolitic — din os și din fier — iar în *La Tène*, din fier. Așa

s'au găsit la *Crăsanii, Timos*, unelte de bronz și de fier, diferind dela epocă la epocă în formă și dimensiuni. Ustensilele casnice și de bucătărie sunt aduse tot dela Muncaciu. Așa avem: o furculiță mare de căldare și o creminieră de atârnat zahărul.

ARMELE DIN EPOCA LA TÈNE.

Apare în La Tène o nouă formă de arme: cea lungă. Așa găsim în cimitirul dela *Apahida, Gyoma* etc. Săbiile din Dacia erau imitate după Greco-iranieni, cu toate că Geții cunoșteau cultura celtică din v. Dacie. Dacii aveau tipuri de arme exclusiv dacice: *spada-cosor, spada-seceră*, deosebite de spada-iatagan (tip grec). Lăncile tip getic se deosebesc de cele tip celtic prin motivul decorativ, produs de mediul arheologic etnic din La Tène. Exemple de arme, tipuri diverse, s'au găsit la: *Apahida, Sătmăr, Sâniol-Bihor, Timișoara, Verșeț, etc.*

Securile de luptă au jucat un rol însemnat și ca armă și ca uneltă, prin forma tipului lor getic.

Armele defensive. *Scutul* se găsește foarte răspândit în fiecare mormânt aproape, din La Tène lângă săbii și lănci. Centrul și marginile erau de metal; iar corpul de lemn, cum s'au găsit la *Apahida*.

Steaguri și trompete. Stindardul era un „*Balaur cu cap de lup*” prelungit în chip de șarpe prin fășii de stofă. Lupul era animalul simbolic al localnicilor din Carpați. E reprezentat în poziție de ofensivă și ca simbol religios.

Ustensilele pentru grija corpului, ca: brici, foarfece, frecvent descoperite în săpăturile din La Tène sunt exclusiv de fier — ca la *Muncaciu*.

Briciul — găsit la Verșeț — era din fier cu lama subțire și tăiușul convex.

Foarfecele ca și *cușitul* era foarte întrebuințat. Fragmentele de oglinzi și tuburile de ținut acele de cusut — care au fost date la iveală de săpăturile dela *Timos* — erau aduse pe cale comercială din Italia, Boemia etc.

VESTMINTE ȘI PODOABE.

Dacă prin chipul clădirii cetăților, prin făurirea armelor, a diverselor unelte și ustensile casnice, s'a stabilit nota caracteristică a culturii getice, apoi prin fabricarea vestmintelor și a podoabelor se stabilește un stil getic, caracteristic particular. Regiunea carpatică a dezvoltat atât în epoca bronzului cât și a fierului II o artă proprie, diferențiată de a grupurilor etnografice înconjurătoare, fie prin materialul comun, bronzul, fie prin materialul specific — aurul —. În La Tène, arta argintului e caracteristic dacică, diferențiată de arta celtică contemporană, prin formele ei. *Tezaurele de ar-*

gint dacice, dela *Cioara* (Alba de Jos), cu plăci de argint pe chimirul de piele, cu geometrismul decorativ, datează din La Tène, ca și cele din Timos. Reineke și Pârvan cred că aceste exemplare sunt de origine halstatiană-veneto-italică și nu un produs etnografic local. Mai târziu lanțurile ornamentale iau locul cingătorilor, fiind mai subțiri, făurite din bronz, din argint sau din aur, purtate mai ales de femei, servind și ca salbă pe piept. Lanțuri de fier s'au găsit la: *Jucul de Sus* (Cluj); de bronz la *Gyoma* [Bichiș], de argint la *Cioara* (Alba de jos), la *Gura Văii*, *Zarand*; lanțuri și inele de argint la: *Măgura* [Moigrad], *Senerăuș* [Târnava Mică]. Colanul de argint sau aur — podoaba caracteristică bărbaților — de tipul brățărilor cu capete de șerpi, s'au găsit la: *Cioara*, *Oradia Mare*, *Olpret*, *Dobâca* etc. Brațara e cea mai de seamă podoabă dacică din această epocă. *In Dacia au existat 4 tipuri de brățări străine*:

1. De origine N. V. halstatiană, din părțile getice ale Muncaciului.
2. Tip — în formă de spirală — găsit în Ardeal.
3. Un tip specific celtic, ornate cu linii reliefate, răspândit în Boemia, Franța și Dacia.

4. Un al patrulea — tip emisferic — celtic, răspândit în V. Dacie.

Caracteristica brățării din La Tène în Dacia e forma ei subțire, frumos lucrată și împletită, arătând continuitate din viața bronzului în cea romană. Brățări de argint s'au găsit la: *Seneruș*, *Marea* (Hunedoara) și *Oradea Mare*; una de aur la *Totesti* (Hațeg). Unele erau unispirale, altele erau multispirale, unele erau purtate la braț, altele la picior. Tezaure de obiecte de argint se găsesc la: *Poșag* (Turda), *Moigrad* (Porolissum), *Remetea* (*Banat*) etc.

În aceleași tezaure s'au găsit și cercei și inele de argint ca și celelalte podoabe, *fibule*, *brățări*, *collere*, *lanțuri de piept și cingătoare* — și se găsesc colecționate în muzeul *Bruckenthal*. La *Crăsani*, mărgelile de aur apar lângă cele de sticlă, cu forme ca și ale celor din bronz dela *Guşterița*, și a celor de lut ars dela *Sighișoara*. Aurul, lipsind în epoca La Tène-ului, argintul e materialul de predilecție pentru fabricarea podoabelor și obiectelor. Tezaurele de obiecte dela *Cerbeii* și *Vaidei* (Hunedoara), *Cioara* (din Alba de jos), *Gura-Văii*, (*Zarand*), *Hetur și Seneruș* (Târnava Mică), *Mediaș* (Târnava Mare), *Bii* (Odorhei), *Aiud* (Alba de jos), *Ghelința* (Trei Scaune), *Someșul cald* (Cluj), *Moigrad* (Salagiu), cum și cele din jurul Sibiului și Hunedoarei sunt de argint.

„Toate aceste obiecte de podoabe sunt de argint și în forme analoge cu cele ilirice și alpine“, zice *Reineke și Pârvan*.

Ceramica getică în La Tène — e cea mai intensă și răspândită dintre toate industriile epocii, având forme analoge europene ce se întind dela Atlantic în N. Mării Pontului; nota caracteristică regională dacică, dar care nu poate preciza nota etnografică.

TIPURILE DE VASE DIN STAȚIILE LA TÈNE GĂSITE ÎN DACIA.

Urne — borcane — mai largi la gură ca la fund, unele dintr'o pastă mai fină, altele mai grosolane; un alt tip, înguste la gură și mai largi la mijloc, un fel de oală cu gât, s'au găsit la *Timos*. *Ulcioare*, cu și fără toarte, de tip sud vestic la: *Timos*, *Crășani*, *Miercurea Ciucului*, *Sighișoara*, *Timișoara* etc.

Ornamentarea urnelor de tip Tène la: *Apahida* sau *Sighișoara*. Cupa, ca și urna și cratița e tradiționalul obiect găsit în orice mormânt; e un uz milenar. Formele variază dela epocă la epocă, până ce au fost înlocuite cu *ceașca* (cea mai obișnuită formă este emisferică). Sunt tipuri diverse: *Apahida*, *Sighișoara*, *Tg. Secuilor*, *Crășani*, *Timos*, *Zimnicea*, cu influență sudică.

Bolul — ceașca mică și ceașca — nu lipsesc din inventarul mormintelor din La Tène. S'au descoperit *ulcioare*, *ulcele* și *căni* fără toarte și cu o toartă și chiar două, bine păstrate la *Timișoara*, *Zimnicea*, *Covasna*, *Crășani* etc. Cele imitate dela Greci formează un tip mai elegant; iar formele unora s'au păstrat și după epoca romană, cu un aspect popular. Formele ceramice din La Tène se perpetuiază și în epoca dominației romane și chiar sub barbari în sec. VII, spune Kovacs și Pârvan. *Vase largi deschise*, străvechi, castroane, farfurii, cu sau fără picior, unele identice cu tipul din fierul italic, se găsesc foarte multe în Dacia.

Ceramica în La Tène e și în forma primitivă și perfecționată. Aceleași forme și din aceleași materiale se găsesc și în Ardeal și în câmpia munteană: *Crășani*, *Zimnicea*, *Poiana*, *Mânăstirea*, *Olteni*, *Sighișoara*, *Pecica*, (lângă *Arad* etc.) Banatul e legat din halstat II de Adriatică, ceea ce denotă că influența italo-ilirică e mai veche decât celtica, de aceea e și mai frecventă în Dacia.

Reineke și *V. Pârvan* afirmă că ceramica Daciei a fost foarte bogată și în ceea ce privește cantitatea și calitatea.

Vase de sticlă: *Timosul* ne dă dovadă de un întins comerț cu sudul grec, cu vase de sticlă ornamentală, mărgelile de sticlă verde și albastră, ca și la *Crășani* și chiar brățări de sticlă. Prezența lor cantitativă în stațiunile dacice din această epocă, e mai sigur de proveniență locală decât importate, deși prezintă mare înrudire cu cele elenice.

CARACTERISTICA INDUSTRIEI, COMERȚULUI, ARTEI-GETICE A CIRCULAȚIEI FABRICATELOR STRĂINE ȘI A MONEDEI ÎN DACIA DIN EPOCA LA TÈNE.

După materialele aflate în săpăturile burgurilor Daciei, La Tène-ul getic se distinge în primul rând printr'o metalurgie activă, producând nu numai pentru nevoile interne ci și pentru export.

Marile ateliere din părțile getice ale *Muncaciului*, ne arată legătura Geților cu Celții. Atelierele din ținutul Hunedoarei ne remarcă tipul specific dacic, al uneltelor și armelor fabricate aici, răspândite la Celți, Bastarni și Sarmații din Moldova și Basarabia. Tipul dacic e clar, constatat și din isvoare literare și prin monumente arheologice, deosebit de cele italice, ilirice, celtice și elenice. Alături de extragerea fierului, Geții cunoșteau și extragerea argintului. Din cauza aceasta și industria obiectelor de argint era activă și originală. Se ocupau și cu extragerea aurului (susțin unii arheologi). *Tucidide* numește pe Geți mari iubitori de aur și argint. Pe vremea lui *Dromihete*, aveau nu numai monede de aur și argint ci și vase și obiecte.

Belșugul podoabelor de aur și al monedelor de aur din Dacia în La Tène este de proveniență străină traco-elenică, scito-elenistică și celto-vestică, mai ales a podoabelor de corp, provenită din prada luată de Buerebista dela Boii și Taurescii celți din Vest, distruși de el. *Monetăria* dacică e o industrie caracteristică de o importanță hotărîtoare în cultura getică din epoca La Tène.

V. Pârvan susține că nu poate fi vorba de monetărie în Dacia, înainte de așezarea Celților în sudul Daciei, întrucât până atunci moneda de schimb la barbari era cea greacă, care se întrebuița în estul Europei.

Regii Filip II, Alex. Macedon și Lysimach, au bătut mai mult monede de aur, decât de argint, de aceea moneda de argint macedoneană lipsește la noi. *Pârvan* recunoaște că cea mai justă părere despre monetăria Daciei e a lui *Bielz*, nu a lui *Reineke*, anume că monetăria din S. e. Europei este caracteristică Daciei, întrucât într'acolo erau relațiile Daciei... Comerțul Daciei în epoca bronzului și a halstatului II, adică între 1000-350, se făcea în două direcții, în Vest și în Sud. Italienii din V. au fost primii și principalii promotori de idei și de bunuri economice și culturale în Dacia.

Comerțul din sud — cu Grecii — consta în: *untdelemn, vin* etc., în schimbul cărora Grecii luau produsele Dacilor ca: *ceară, cal, miere, lână, blănuri, grâu, sare* etc. Majoritatea tezaurelor de monete, bijuterii, găsite în Dacia la: *Tg. Mureș, Măldăruș, Sighișoara, Mediaș, Someșul Cald, Arad, Grădiștea Muncelului, Caraș, Remetea* și cu monete chiar dela *Traian*, s'au inventariat de *Kovacs, Moisil și Marțian*. Intreaga serie de tezaure de argint din Dacia se oprește brusc cu moartea lui *Boerebista* și *Cezar*. Probabil — zice *Pârvan* — că au fost îngropate de negustorii romani, care au trebuit să plece la vestea expediției romane în Dacia (45 a. Hr.) ceea ce produce întreruperea catastrofală a influenței romane în Dacia.

Penetrația romană reîncepe în Dacia după August, în sec. I. d. Hr.

Marele număr de monede din Apolonia și Dirahium, cele 2 mari centre comerciale ce legau Dacia cu Iliria și Italia, aparțin — în Dacia — timpurilor anterioare lui August. Ele documentează două fapte:

1. Pătrunderea influenței romane în Dacia din S. V. prin Dardania, Moesia, Morava, Timoc și Macedonia.

2. Participarea efectivă a negustorilor din aceste centre la afacerile romane în Dacia, de oarece monetele acestor centre se găsesc în aceleași regiuni ale Daciei cu cele romane: *Gura Văii* și *Pator* (Arad), *Caraș*, *Vâlcele* (Hunedoara), *Poiana* (Sibiu), *Sebeșul de Sus*, *Baia de Criș* [Hunedoara], *Nădășel* și *Someșul Cald* [Cluj].

Aceeași explicație e și pentru monedele dela *Cisnădia*.

În La Tène din Dacia se dezvoltă în arta argintului motive [zoomorfe] de origine iraniană. Brățărilor, spirale, terminate cu cap de șarpe — ca element decorativ oriental — au fost împrumutate până și Germanilor și Suedezilor, prin Boemia și Moravia, unde erau Marcomanii, cu care Geții erau tovarăși în războaiele cu Romanii.

Stilul geometric getic e redus la ultima expresie. Reprezentanțele antropomorfe de pe diversele obiecte de argint sunt elenistice, cum sunt cele din tezaurele dela *Cerbel*. Nu existau nici la Geți, nici la Celți reprezentări antropomorfe de divinități, n'au avut nici statui de metal iar cele de teracotă sunt forme vechi.

După venirea Romanilor, Dacii învață cioplitul chipurilor din lemn. Nici la construcția cetăților nu s'au descoperit reliefuri în piatră sau cărămidă. Ei nu cunoșteau întrebuițarea mortarului la legatul cărămizilor sau pietrelor în construcție la zidul cetăților, de aceea le legau cu bârne de lemn. Așa în turnurile dela *Burg-Costești* și în zidurile dela *Grădiștea-Muncel* — au întrebuițat mortarul la întărirea cetăților — deci în sec. I a Hr. pe vremea regilor *Cotiso* și *Dicomes*. Din cercetările mormintelor pur getice și cele pur celtice, se constată o mare deosebire între arta obiectelor unora și altora. Mormintele celtice sunt de incinerare — cu un inventar bogat, compus din: *urnă*, *cupă*, *ceașcă* cu obiecte de podoabă și ustensilele de toaletă. *Koska*, în săpăturile dela *Bilsa*; *Kovacs*, în necropola dela *Apahida*, constată o serie de tradiții funerare; unele conțin pe lângă oseminte omenești și de animale, cum erau cele din Galia, care conțineau oase de mistreț, porc, găină, ș. a. păstrate într'o cratiță și diferite alte obiecte.

Concluzia ce se poate trage din aceste cercetări e că: 1. *Geții au modificat ritualul celtic, inclinând spre înhumare*. 2. O a doua caracteristică e că atât mormintele celtice din v. și centrul Daciei, erau foarte sărace, ca și cele getice din sudul munților.

3. O altă caracteristică reeșită tot din cercetările arheologice: *mor-*

mintele sunt plate, spre deosebire de cele tumultice-halstatiene, ca la *Scorțaru, Bălănoaia, etc.*

În câmpia munteană, interesantă e întrebuințarea amforelor grecești, ca urne funerare, ca și în Rusia sudică, pe când în Moldova s'au găsit amfore tasiene.

INFĂȚIȘAREA CULTURII GENERALE A DACIEI ÎNTRE 350-50 D. HR.

Vremea scitică a fost un hiatus în evoluția culturii locale dacice, stagnând în formele vechi ale bronzului — IV — sau degenerând sub influența orientală cimero-scitică (700-350). Vârsta II a fierului e o adevărată renaștere culturală. Grecii de-o parte și Celții de altă parte dau o nouă viață economică Daciei, prin introducerea unei enorme cantități de monetă aici, ca instrument de schimb.

Metalurgia fierului ia avânt prin mijlocirea făurarilor Celți. Agricultură se dezvoltă, sprijinindu-se pe uneltele de fier, viața economică agricolă ajunge la înflorire, ridicând la aceeași înflorire și puterea militară.

Acum apare o cultură materială specific dominantă, prin creațiile industriale și de artă. Cetățile întărite ale principilor daci, la început erau centre regionale, mai târziu tovarășe de luptă ale regelui, un fel de feudalism medieval. Erau așezate pe vârful munților în poziții strategice, clădite după modelele celtice și înrâurirea grecească, din care nu lipsește și arta getică, fiind totodată și arsenale de război, fabricând săbii, iatagane, cosoare, cuțite, ș. a.

Inventarul cultural găsit prin descoperirile săpăturilor, e caracteristic prin conservatorismul getic primitiv; prin fabricate autentice, aduse de Greci, Celți și Romani și printr'o civilizație superioară. Ceramica sură și brună e fabricație locală; la sate lemnul face încă concurență fierului prea scump — la sate fiind mai multă sărăcie — prea puțini frunțași duceau o viață mai ridicată. Din examinarea formelor de civilizație din La Tène — scoasă din săpături — deducem că istoria nației dacoromane începe cultural din sec. III a Hr. precum etnografia începe în epoca bronzului. — IV

Așezată între lumea Cimero-scito-greacă din Răsărit și Italo-iliro-celtică din Apus, de mentalități și civilizații profund diferite, Dacia și-a ales încă de pe la 1000 a Hr. linia Apusului și rezultatul intenselor relații nu putea fi decât romanizarea ei.

Teodorescu Mihai

Absolvent Normala cu capacitate în 1937

BIBLIOGRAFIE

Getica de V-le Pârvan.
Istoria Românilor de Giurescu,
Cursul d-lui prof. N. Stoenescu.

Mișcarea culturală și literară din Transilvania.

Cultura daco-romană. Infiltrații. Producțiunile poporane. 1)

Aceia care știau să lucreze bronzul, fierul și argintul; aceia care construiau unelte agricole și arme de luptă: aceia care lucrau podoabe în metal prețios și știau să bată monedă — *Dacii*, — fără îndoială că erau un popor civilizată și capabil de o cultură aleasă cât și de o puternică organizație militară, deși nu aveau puzderia instituțiilor teoretice.

S'au găsit monete de argint ale Dacilor la Bârgău (Bistrița) ca și în tot cuprinsul Transilvaniei; la fel s'au găsit numeroase obiecte lucrate din metal prețios²⁾.

În cuprinsul Transilvaniei se văd încă și azi urme de fortificație militară, ca la Grădiștea și Costești (Hunedoara), de o remarcabilă artă militară, la nivelul celei grecești sau romane.

Ținând seama și de religiunea Dacilor care credeau în nemurirea sufletului și într'un zeu unîc (Zalmoxis); de aplecația lor spre medicină și muzică cât și despre frumusețea limbii pe care Ovidiu a turnat-o în versuri — din nefericire pierdute — înțelegem că altoiul puternic și tot atât de valoros al Romanilor găsisse o tulpină nobilă și sănătoasă, care avea să dea rodul nou românesc. Acest fenomen de viață nouă a fermentat cu deosebire în Transilvania, unde era mai înfloritoare civilizația Dacilor și unde s'au așezat tot atât de temeinic coloniștii, fără puțință de a mai fi fost răvășiți de puhoaietele năvălitorilor barbari. S'au împrumutat atunci graiurile, credințele și datinele; s'au împletit toate între ele și au alcătuit un singur patrimoniu spiritual, pentru singurul popor care se formase: *Românii*.

Nicăieri ca în Transilvania nu s'a produs mai viu și mai veșnic acest proces de unificare spirituală între două popoare nobile.

Cine străbate Maramureșul sau Țara Moșilor, cine poposește în Hațeg ori în ținutul vechi al Loviștei, nu se poate să nu întrevadă tipul dac, să nu se minuneze de urmele fortificațiilor vechi ale Dacilor, să nu se înfioare de profunzimele sufletești ale Transilvănenilor, care mărturisesc prin gesturi, prin specificul lor psihic și prin crâmpie de vorbe moștenirea marilor strămoși: a Dacilor *tarabostes*, ori *comati* (pletoșii).

Românii au reușit să încetățenească ușor noua administrație și civilizație a lor, pe un teren atât de strălucit cultivat, dând impuls și valoare unei puternice vieți economice și politice, unei intense vieți religioase și culturale. Marele arsenal de viață nouă daco-romană era tot în Transilvania.

Vieța istorică a Dacilor trecea în cronici străine, iar acea sufletească se topia în marele furnal al vieții romane.

1) Extras din Vieța cult. a Rom. din Transilvania.

2) C. C. Giurescu, Ist. Rom. ed. II, p. 85.

Din acest fenomen de viață nouă ar fi trebuit să răsară curând cea mai înfloritoare cultură și cea mai strălucită civilizație, dacă nenorocirea n'ar fi rostogolit valurile de năvălitori barbari, care au întârziat cu sute de ani cultura și civilizația Românilor. Trebuia să ținem plept aici la porțile de răsărit ale latinității, înlesnind prin aceasta popoarelor din apus ca să se desvolte în liniște secole de-a-rândul, la înaltă viață de cultură și de civilizație.

În momentul când în Apus luau ființă catedrale minunate, școli superioare și instituții înalte de cultură, noi, închiși în cetatea carpatică ținem plept valurilor de năvălitori, care ruinau așezămintele vechi. Unii din acești năvălitori și anume Slavii ne-au transmis câteva elemente de mitologie populară, câteva așezăminte și un bogat vocabular, fie din propria lor viață spirituală, fie din aceia bizantină, cu care ei intraseră în contact la sudul Dunării. Se știe doar că Bulgaria a fost mult timp o provincie bizantină. Dar forme de cultură bizantină au venit și prin Românii din sud, care se găseau izolați acolo după așezarea Slavilor, în Moesia romană.

După așezarea Ungurilor în Panonia, contactul cu Roma fiind întrerupt, Românii erau nevoiți să primească elemente de cultură tot dela Bizantini prin intermediul Slavilor și Românilor de peste Dunăre. Ungurii nu puteau să ne transmită nimic din spiritualitatea lor și nici din cultura apuseană. Eram prea diferențiați de ei și ca limbă, și ca scriere și ca viață religioasă. Cu Slavii ne potriveau cel puțin prin ortodoxim, prin ritul nou creștin și prin folosirea aceluiași alfabet cirilic. De aceea au pătruns și în Transilvania formele acestea ale culturii slavone, tocmai în detrimentul Ungurilor.

Dela Unguri am luat doar unele sufixe în vocabularul limbii și câteva cuvinte în lexic, care circulă mai ales în Transilvania: *beteag, chezaș, răvaș, sălaș*; dar tot atâtea cuvinte au luat și Ungurii dela noi ¹⁾ după cum tot Ungurilor le-am dat datini, credințe, un bogat material folkloristic, horele și mai cu seamă doinele noastre, cu care azi se mândresc ei.

La nesfârșitul șir de frământări istorice, politice și religioase care se petreceau mai cu seamă în Transilvania, corespundea și o puternică frământare spirituală românească, manifestată prin producțiunile noastre populare: *troițele și fântânele, cusăturile și incrustările, cântecele și jocurile*.

Cine străbate Transilvania și poposește în sate sau se urcă la stâni de munte, va rămânea uimit de bogăția troițelor ridicate pe la răspântii cu incrustări și ornamente tăiate artistic de mâini pioase și meștere; va adăsta la fântâni pe trecători, ca să explice ornamentația tainică, în care s'au immortalizat simțiminte și gânduri; va rămânea zile de-a-rândul în a-

---

1) cf. C. C. Giurescu, op. cit. p. 277.

dăpostul stânelor să înțeleagă răbojul, sau șirurile de linii și de înflorituri, care împodobesc cupele și lingurile, scafele și gălețile, grinzile și bârnele ori chiar țarcurile și strunga oilor.

Neîntrecutele cusături pe pânze, pe fote sau scoarțele scumpe lucrate de mâna transilvănenții, mărturisesc vieața veche și durabilă, din trecutul nedescifrat, care a dezvoltat gustul artistic, a cultivat răbdarea, a oglindit frumosul, în ochiuri de cusătură și țesături în ozoare fără seamăn în lumea întreagă. Iar ca o totală și desăvârșită expresie a simțurilor estetice, nicăiri ca în Transilvania nu răsună mai frumos dolna fluerelor mari, sau jalea tulnicelor dela Moși. Nicăeri nu se găsește o mai minunată poezie poporană, prin care răsbate povestea Mureșului sau povestea Oltului, ca și frumusețea plaiurilor făgărășene, ori maramureșene, ori neîntrecutele cântece și jocuri bănațene. Și nicăiri ca în Transilvania nu se găsesc mai duioase doine de înstrăinare și mai răscolitoare cântece de revoltă ale suferințelor naționale, toate culese de cărturarii noștri, ca : I. Pop Reteganul, A. Bârseanu, Al. Marienescu, M. Eminescu, Ov. Densușianu, Bârlea, T. Bud, Al. Viciu, sau chiar de străini ca B. Bartok :

Că ție când ți-o fi dor
Numai, frate, să te sui
În vârful paltinului
Și tot prinde a trâmbița,
Că de dor ti-i stâmpăra.
Fă-ți fluieraș de argint

Să te-aud peste pământ,
Și cu găuri de aramă
Să s'audă peste vamă,
Să audă și maica
Dacă i-a fost gura rea,
De ne-a blestemat așa.

(Colecția Pop-Reteganul).

În cântecele poporane românești de profunzime răsună mai cu seamă jalea Maramureșului sau durerea Moșilor, săraci în țară bogată :

Munții noștri aur poartă
Noi cerșim din poartă 'n poartă

Tot la fel, în unele poezii poporane străbate amintirea haiducilor din alte ținuturi, ori a unor voievozi din Transilvania ca Iancu Corvin (*Letinul bogat*) sau a eroului Iancu „Regele munților“.

Dar desigur că cerințele spirituale ori materiale au fost comunicate și prin scris, cu litere latine la început, apoi cu litere cirilice o bună bucată de vreme. Slujitorii altarelor și ai instituțiilor administrative trebuiau să fie oameni de carte, iar din popor se alegeau mereu ucenici, care să învețe literele și mai târziu buchile. Erau și mulți Români cunoscători de limbi străine, mai ales după ce în Transilvania începe propaganda catolică.

Adeptii ai credinței catolice ori adversarii ai acestei credințe, nu puteau milita decât cunoscând cartea și scrisul, în limba latină ori grecească; iar mai târziu în slavonește. Poporul își exprima sentimentele sale în limba

proprie a strămoșilor, iar cântecele care răsunau uneori pe plaiuri se mistulau repede, căci n'avea cine le așterne pe hârtie în graiul românesc.

Pe aceste crâmpie lirice ori epice s'a clădit însă o bogată literatură poporană și în Transilvania, ca pretutindeni în ținuturile locuite de Români.

Prof. Victor Țăranu

Romanul în literatura română.

O incursiune fugară în trecutul nostru literar ne arată că la noi cultura e de dată recentă. N'am avut din vechime tradiția cetăților grecești — Atena — sau romane — Roma. Noi n'am putut avea dela început un scris al nostru propriu, din cauza frământărilor politice, care ne-au făcut necunoscute începuturile noastre pe acest pământ, până în timpurile contemporane. Straturi de străini s'au așezat peste noi, sufocându-ne veacuri de-a-rândul și imprimând stigmatul culturii lor. Am primit. Căci atunci când n'ai un lucru al tău, lai ce găsești la alții.

Legăturile politice și bisericesti, care au existat între imperiul butgăresc din dreapta Dunării și voivodatele românești din stânga aceluiași fluviu, au influențat puternic viața noastră culturală, imprimându-ne limba slavă. Aceasta a exercitat o influență covârșitoare asupra limbii române, de sub jugul căreia nu va scăpa, decât cu mari sacrificii și munci enorme. Limba slavă aduce Țărilor Române o viață culturală și literară cu această pecete, clădind deci o literatură moartă pentru imensa majoritate a neamului românesc, ce continua să-și ducă cu dârzenie obiceiurile vechi strămoșești. Cultura slavonă produce și un scriitor român; domnitorul Neagoie Basarab, care a dat frumoasele „Invățăături către fiul său Teodosie“, lucrare care se vede că simțirea românească își găsește expresia și în limbi străine, cea slavonă, care era socotită ca limba literară a timpului. Tot sub această formă apar și cele dintâi monumente de limbă românească, din a doua jumătate a sec. XV-lea, când în Principate această cultură era în floare, dăinuind cu persistență și fiind singura stăpânitoare, prin tradiția ei de limbă sfântă. Și s'a scris mult în această limbă, aproape două veacuri, încât se dă o adevărată luptă, atunci când s'a căutat a se înlătura slavonismul.

Licărirea de debarasare pornește din afară, prin acțiunea reformelor religioase, care contrariindu-se aduc deviza să se scrie în limba fiecărui popor. Așa ni s'au pus la dispoziție primele cărți românești; sunt cărțile bisericesti pe care reformele religioase ni le dăruia pentru a ne smulge

dela ortodoxia noastră; dar s'au înșelat. Străinii n'au cunoscut tenacitatea poporului român și dârzenia lui pentru legea strămoșească, căci altfel nu se adresau ei și nu ne-ar fi pus la îndemână cărți în limba noastră proprie, întârziindu-ne cu aceasta ieșirea din mrejele slavonismului. Dar nu bine scăparăm de una și intrarăm în alta. Intram în sfera de influență grecească, care ne înstrăinase și ca simțire, prin grecizarea boierilor neaoși români. Era timpul, când prin saloanele domnitorilor nu se rostea decât limba grecească pe când cea românească, fiind disprețuită, era socotită ca moartă. Inceputurile scrisului românesc, abea îl găsim prin sec. XVII-lea, cu scrieri originale, scrise cu alfabetul cirilic. Este timid și stângaciu în expunere, fără prea mare valoare.

Pasul însă era făcut și direcția dată trebuia deci urmată. Scrisul nostru avu și el „anii lui de copilărie“, era copilăria noastră intelectuală. Cugetarea românească își ducea cu holărire pașii săi, începând cu cronicarii, culminând cu D. Cantemir și Milescu Spătarul, ca apoi să continue cu impunătoarea activitate culturală desfășurată de „Școala Ardeleană“ reprezentată prin S. Micu, Gh. Șincai și P. Maior; ca și cea a curentului latinist, care-și întinse ideile sale până în colțurile cele mai depărtate, în care mai vibra simțirea românească, ajungând până la frații noștri Macedoneni, ce-și dau părerile prin Th. Cavaloti și Gh. Roja. Ideologia duce lupta începută la bun sfârșit ieșind învingătoare. Aceasta este perioada de dezvoltare a culturii române, bazată pe literatura religioasă, istorică și filologică. Cu sec. XIX-lea, însă, începem să avem o perioadă de înflorire literară. Primele scrieri au fost desigur, din cele mai ușoare, cu exprimări de sentimente directe; deci poezia lirică apare întâi în literatura noastră și din genul acesta avem speciile cele mai ușoare: elegiile erotice ale Văcăreștilor, care însoțeau cântecele tarafilor de lăutari. Literatura a continuat cu celelalte specii, dintre care marșul și oda: primul izvorit din frământările timpurilor, care cerea să se cânte avântul nostru pentru întărire și îmbărbătare; al doilea din venerarea divinității. Cât entuziasm și umanism cuprinde marșul lui Cârlova! Câtă simțire e în „Răsunetul“ lui A. Mureșanu. Și cât avânt în „Deșteptarea României“ a lui V. Alecsandri! Desigur, faptele odată săvârșite trebuiau cântate, trebu'au admirate — lucru ce-l împlini oda, cu care specie se și fixează genul liric în literatura noastră. După aceasta urmează genul epic, care cuprinde narațiuni de întâmplări. Și poezia epică începe tot prin speciile cele mai ușoare. Balada, care cântă viața unui singur erou; legendele, care caută să explice anumite lucruri reale, prin imagini poetice; continuând cu poemele și epopeile, care povestesc fapte în legătură cu viața mai multor eroi; culminând în sfârșit cu nuvela și romanul. Adevărul e că s'a scris

mult în românește, chiar dela început, fapt ce ne dovedește că s'a ținut seama de testamentul lui Ienăchiță Văcărescu, care spune :

„Urmașilor mei Văcărești
Las vouă moștenire,
Creșterea limbii românești
Și a patriei cinstire“.

Fiind mereu ocupați cu luptele — hărțuiți la toate hotarele — n'am avut prea mult timp de scris. Candela odată aprinsă nu se mai putea stinge. Cu străduințele unui Țichindeal „gură de aur“, Boliac, Mumuleanu, Alecsandrescu, Negruzzi, Rădulescu, ș. a.; marcăm un drum frumos în istoria scrisului nostru literar. Poezii cu talent au început să cânte pe toate artele, bineînțeles care erau la modă, variind după sentimente și deci după specii. De observat este că la noi nu s'a văzut o succesiune a speciilor literare; așa ne lipsesc epopeile, al căror loc a fost ocupat de nuvelă și roman, două specii ale genului epic, care au început a se impune cu vigilență; încât astăzi au ajuns să predomine câmpul literar. Să urmărim pe cât ne este cu putință evoluția acesteia din urmă specie literară: „Romanul în literatura română“.

Cunoaștem că la baza oricărei literaturi culte stă una populară. Și pentru a respecta acest adevăr să vorbim de romanele populare — cunoscute în literatura noastră. Sunt cărțile care au circulat destul în lumea cărțurilor noastre. Așa, pe la 1620, străduința modestului părinte Ioan dela Sâmpetru, a tălmăcit „în nopți de veghe“, romanul: „Alexandria“, scris în Egipt prin sec. II-lea. Este socotit ca primul roman în literatura mondială, adoptat de toate popoarele în sec. XV și XVI-lea. Cuprinsul e un ansamblu de legende și realizări din faptele marelui Alexandru Macedon. Despre această carte, spune Miron Costin că e „plină de erezii istorice“. Dar Eliade Rădulescu, arată deosebită slăbiciune pentru „Alexandria“, pe care o citește în podul casei sub o coșarcă, după a cărui titlu își alcătuiește și cartea sa de poezii. La fel mărturisește C. Negruzzi în „Cum am învățat românește (citea Alexandria). Alte romane populare avem „Varlaam și Ioasaf“, „Halima“ etc. cu motive orientale, dar traduse și localizate.

„Romanul literar este însă o lucrare de respirație lungă, cuprinzător și cu subiect complicat; pornește odată cu începutul și sfârșește odată cu viața eroului sau a eroinei, odată cu terminarea acțiunii, după ce s'a epuizat o serie întreagă de situații. Romanul este asemenea unei cetăți căreia armate întregi de scriitori i-au dat repetate asalturi, dar oare s'a lăsat cucerit cu greu, fiindcă cerea: maturitate, pregătire deosebită, ochi de pictor, perspicacitate de chirurg, pătrundere de psiholog, curaj de educator și pricepere de constructor¹⁾. De aceea romanul la noi apare târziu, după ce s'a fixat oarecum poezia, după ce teatrul a fost inițiat și după ce nuvela atinge un nivel mai ridicat.

Cultura vastă a lui Dim. Cantemir îl face să lanseze în literatură un roman social: *Scriterea hieroglifică*, dar opera n'a văzut lumina tiparului, n'a fost cunoscută decât târziu, așa că nu s'a putut urma acest început bun.

1) G. M. Samarineanu — „Romanul românesc“ — rev. Familia,

Primele începuturi de roman în literatura noastră apar în „Gazeta Moldovei“ a lui Gh. Asachi din Moldova în 1850, cu „Tainile inimii“, atribuit de d-l N. Iorga lui M. Kogălniceanu. Este o lucrare fără calități literare deosebite. Sunt numai povestiri de fapte, înfățișând o singură idee fundamentală — conflictul dintre două generații — tineri și bătrâni.

Mai târziu, „România literară“ a lui V. Alecsandri ne prezintă în 1854 „Serile de toamnă la țară“, a lui Alecu Cantacuzini și „Batiște Veleli“ a lui Alecsandrescu Urechiă. Primul cuprinde viața patriarhală a Moldovenilor, petrecută în monotonia satului, zugrăvind un șir de tablouri care amintesc oarecum de cuprinsul „Serilor din Mîrcești“ ale lui Alecsandri. A doua lucrare „Batiște Veleli“, este o încercare de roman istoric, dar nereușită, rămânând o simplă nuvelă, greoaie, cu reminiscențe din scrierile lui C. Negruzzi. Romanul românesc se înclagă palid în 1855, cu poligrafia lui D. Bolintineanu, „Manuil“, ce este clădit pe tema falsă că: „Femeia face din om un demon sau un înger“. Aceasta e piatra fundamentală a romanului, care mai purta și subtitlul de roman național. Lucrarea este alcătuită în timpul când Bolintineanu se afla în exil la Paris și în insula Samos. Cuprinsul: Manoil' eroul principal, e tânăr generos și un suflet bun, romantic și lipsit de voință. Duce o viață plină de amărăciuni, ajungând a-și strânge averea la masa de cărți. Manuil iubește o fată de boier, dar ea nu-l iubește. Mărioara dornică de viață se îndreaptă spre altul, și atunci Manuil vede că prin poezie n'a reușit să aibă casă și rămâne desorientat. Cu toate acestea, poetul nostru își are partea lui de dragoste. Este iubit de Zoe, nepoata boierului Golescu. Decepcionat de refuzul Marioarei pleacă la Paris, unde se căsătorește cu Zoe, pentru a-și putea continua studiile. Aici apucă alte căi însă. Duce o viață din belșug, uită de Zoe și se dedă Parisului cu băuturi alese și femei frumoase. Intors în țară se crede nedemn de dragostea lui Zoe și se dă la chefuri și viață ușoară cu ofițerii ruși. Pierde toată averea la cărți până și pe Zoe, tocmai în momentul când ea veni și-l scoase din nelegiuire și ticăloșie; împlinind cu aceasta și teza pusă la început: „Femeia reușește să facă din Manuil un om“. Paralel cu această acțiune principală, găsim pagini frumoase ce zugrăvesc moravurile timpului: tendința de hiciuire a clasei boierești, care alunecase de pe drumul cel drept. Sunt primele încercări originale ale romanului nostru, care pune pentru prima dată în față antiteza dintre boierii vechi conservatori, refractari ai civilizației și dintre civilizația tânără, dornică de o viață ușoară, plină de petreceri. Acestuia îi urmează în 1862 „Elena“ al aceluiași autor. Acțiunea se prezintă în aceeași atmosferă romantică, încât pare a relua subiectul din Manuil, dar într'un cadru mai larg. Are aceleași pagini de zugrăviri morale și sociale, dar cu eroi mai bine studiați.

Ambele romane ale lui Bolintineanu au fost citite foarte mult și au

Influențat pe unii scriitori, care căutau să creeze eroi asemenea lui Manuil. Au însă și pagini ce cuprind diferite tipuri sociale, ale societății românești între anii 1855-1862, precum și o atmosferă întreagă de idei și sentimente legate de frământările epocii. Acestui început bun original i-au urmat în încercări mai slabe; „Catastrofa boierilor“ de Al. Pelimon, „Misterele Căsătoriei“ de C. D. Aricescu, - „Misterile Bucureștilor“ de G. Baronzi-ș. a. Toate sunt produsele unei simple imitațiuni după literatura franceză atât de la modă în vremea aceea.

După un început bun, romanul ajunsese să rățăcească până în 1864 când găsim o operă, cu care să marcăm din nou o ascendență în istoricul acestei specii. Neculai Filimon, cântăreț bisericesc, cu mare cinste pe vremea aceea și mai târziu arhivarul prin mâna căruia a trecut întreaga istorie a neamului din hrisoave și documente, era dedat și scrisului. A fost croncar muzical și teatral, consecvent cu dictonul lui Eliade: „Scrieți băieți, numai scrieți!“

A scris, între altele, „Excursiuni în Germania meridională“, mai mult impresii de călătorie, care au o valoare informativă și una documentar-literară. A mai dat apoi o nuvelă „Nenorocirile unui slujnicar“ satirizând societatea timpului. Cu aceste lucrări pregătitoare, trece la roman, alcătulind „Ciocoi vechi și noi“, purtând ca subtitlu „Cine se naște din piscă șoareci prinde“. Cu această lucrare abia se fixează romanul la noi.

Cuprinsul: Andronache Tuzluc — grec — se îmbogățește și ajunge să fie ginerile Banului C.. Peste el răsare Dinu Păturică, care a dat dovezi de devotament prin slugărnice josnică, ploconeli și lingușiri. Dinu Păturică a pornit-o ierarhic, a câștigat încrederea slugilor mai răsărite, apoi a celor ce formau mâna dreaptă a postelnicului, până ajunge confidentul acestuia. Omul are slăbiciuni — și una din acestea a servit ca pârghie de înălțare lui Dinu. Postelnicul se îndrăgostește de Kera Duduca-grecoaică. Ea trebuia supravegheată și acest lucru e încredințat lui Dinu. Acesta o supraveghează cu atâta zel, încât face din ea amanta și complicea lui totodată, pentru excrocarea boierului. Ruinat, postelnicul e aruncat pe drumuri, din care cauză înnebunește, iar Dinu se instalează în conac, ca mare boier 1). Așa se desfășoară acțiunea din „Ciocoi vechi și noi“, în linii generale. Vedem deci, că dela D. Cantemir, care încercase în „Istoria hieroglifică“ un început de roman social și până la N. Filimon, nu găsim nimic de valoare, care să servească de temelie epicei românești. Romanul lui Filimon a făcut să se prezinte lucrări asemănătoare, ca: „Vlăsie“ sau „Ciocoi noi“ de N. Grandea. După acestea urmează iarăși opere slabe, cu care marcăm o decădere a acestei specii — căci apar o serie de romane fără prea mare valoare, scrise sub influențele traducerilor franțuzești, care aduceau

1) Cf. L. Predescu Ist. lit. române — ed. II pag. 97-98.

un sentimentalism ușor și dulceag. Cităm din această serie pentru cronologie doar „Fulga“ de Grădinaru și „Un funcționar sinucis“ de Al. Pelimon-1873.

Primul, după descriere și acțiune, pare a fi frate bun cu Manoil a lui Bolintineanu; lipsit însă de cadrul social al acestuia din urmă păstrează numai pe cel romantic. Al doilea, mai poartă și subtilul de „Frate și soră“. Cuprinsul e romantic și erotic, eroii fiind urmăriți de prevestirile vrăjitoarelor. La un an după apariția „Ciocoilor vechi și noi“, avu loc la Iași un eveniment care aduse o epocă nouă în cultura românească. În 1863 ia ființă societatea literară „Junimea“, ai căreia reprezentanți au pus bază criticii române. Mâinile dibace și ochii clari văzători dela conducere, între care estetica lui Maiorescu și spiritul lui Pogor, au dat alt curs curentelor literare. Aici nu mai plana deviza lui Eliade: „Scrieți băieți, scrieți“! ci alta, nespusă și nescrisă, dar în vigoare: „Băieți, atenți la scris“! 1). Curentul pornit dela „Junimea“, a dat o maturitate literaturii, maturitate ce n'o aveam până atunci. Nu orice mângălitură pe hârtie mai putea forma de aici încolo literatură. Cenzura scrisului se făcea prin critici necrușătoare, dar juste. Și cu cât pretenția în scris devenia mai mare, cu atât se ridicau elemente mai de valoare. De aici dela „Junimea“, au pornit scriitorii care reprezintă alt nivel în scrisul românesc, ca: Eminescu, care înalță culmile poeziei românești peste hotarele ei de până acum. Alecsandri, care desgroapă comorile poporane și le dă publicității. Creangă cu talentul său lingvistic de înaltă tensiune în povestirile sale — unice în analele scrisului. Apoi Slavici, Gane, Zamfirescu ș. a. Cel care continuă firul romanului, în noua atmosferă purificată și aerisită a scrisului este B. P. Hașdeu, tocmai dușmanul cel mai înverșunat al „Junimii“. Hașdeu face incursiuni în epică prin două lucrări „Micuța“ și „Ursita“; în care autorul își arată enormele sale însușiri. Iată-i caracterizarea: În „Ursita“ găsim pe literatul Hașdeu, într'o formă sobră și mlădioasă, cu gust estetic rafinat în descrieri și redarea naturii, cu umor și ghiduşii pe toată linia și cu o rară schițare a personajilor. Descoperim în ea pe istoricul, care cu prilejul unor povestiri ușoare desfășoară, într'un mod, evident și instructiv, scene istorice, dă la lumină obiceiuri naționale din trecut, arată virtuți și păcate strămoșești. Subiectul este luat din istoria Moldovei, sub Ștefan cel Mare. Romanul, după cum vedem, conține de toate. Numai ceea ce trebuie nu; o intrigă bine călăuzită și elementul erotic pe atunci indispensabil unui roman. Apoi e prea deslănat ca acțiune și fără sfârșit — Ursita? Un copil de șapte ani, al unor părinți halduci. E adus la Suceava de postelnicul Șarpe. Zodiacele spune că acest copil va omorî pe Ștefăniță Vodă. Proorocia nu se împlinește, dar romanul să sfârșește, lăsând pe celitor mofluz 1).

1) Familia, Seria III.

În afară de „Junimea” mai găsim pe Xenopol — istoricul, care a lăsat și în epică unele lucrări. El descrie cele dintâi răscoale jărănești din sec. XX-lea, în opera sa „Brazi și putregai”. Acțiunea se petrece în jurul orașului Piatra-Neamț, în satul Luncești la proprietatea boierului Alecu Negradi. Are o acțiune complicată, pe lângă care descrie amănunțit frumusețile ținutului Neamț. Găsim în el elementul generator, pe care mai târziu îl vom mai întâlni la Duiliu Zamfirescu. Xenopol a mai lăsat un roman: „Pășuirile unui american în România”, care satirizează moravurile ce un strein le găsește în capitala Moldovei; în special administrația, formalismul și indolența locuitorilor, care cu ușurință se lasă exploatați de străini.

Ne apropiem de timpurile moderne și marcăm ascendența în cursul dezvoltării romanului cu scriitorii dela „Junimea”. Clasicul I. Slavici, ne întâmpină de pe vârful piramidei, pe care-l ridicase nuvela, cu trei romane destul de aride: „Măra”, „Cel din urmă armaș”, „Din păcat în păcat”. Dar nu prin ele va trăi nefericitul Slavici, ci tot prin nuvelă. Un alt junimist — Iacob Negruzzi — dă romanul „Mihail Vereanu”, al cărui eroi sunt lipsiți de personalități ducând o viață plină de un sentimentalism superficial, din care nu știu să iasă la timp. Se prăbușesc fără logică, unii într'o moarte timpurie, alții retrăgându-se fără motiv în viața monahală.

Este slab ca realizare.—Și marele nostru gânditor — regele cugetării românești, Mihail Eminescu, a fost ispitit și el de epică și-a încercat o lucrare mare intitulată „Natură catilinare”, din care ne-a dat doar un fragment în „Geniu Pustiu”. Romanul n'a fost terminat, deși a fost început la vârsta de 19 ani. Subiectul îl formează caietul rămas dela Toma Nour, un prieten al lui Eminescu, care înainte de a muri își scrisese viața. Ducând o viață mizeră, mai ales ca studenți, Toma și prietenul lui Ion se îndrăgostesc de două surori. Iubita lui Ion moare, iar a lui Toma, Poezis, deși-l iubea, trebuia să se dea unui conte ungar pentru bani. Desgustați de viață, Ion și Toma se înrolează în armatele românești revoluționare dela 1848, ca să lupte contra Ungurilor. După mai multe fapte eroice, între care și salvarea fiicei unui preot român spânzurat de Unguri, Ion cade străpuns de gloanțe, iar Toma o găsește pe Poezis, ce se sinucise pentru el în castelul unui Ungur. Atunci Toma fuge în lume. În tot cuprinsul romanului aflăm un amestec de fantezie, insuficiență în observațiile psihologice, exagerări de sentimente și evenimente, repetări supărătoare. Toate acestea, pentru că Eminescu nu s'a putut despersonaliza. 1) „Geniu pustiu” rămâne prin tradiția sa național-revoluționară și ca document de istorie literară.

Alecsandri a încercat și el în acest gen, dând un început de roman în „Dridri”. (Va urma).

Mestecăneanu H.

Absolvent Normala cu capacitate în 1937

1) Cf. L. Predescu. Ist. lit. române ed. II, pag. 169.

VRAJĂ

*Podoabele cerului se scaldă în apă,
In valurile-ți molcome ce niciodată nu mint,
Bistriță, vrajă de taine și-argint
Cum sufletul nu poate să te încapă...*

II

*Și să te soarbă cu totul, cu stele și cântec,
Cu jocu-ți de basm de umbră și lumină,
Să-ți fie asemeni,... o șerpuire lină
De-alung de Moldovă de vis și descântec.*

III

*Atâtea și atâtea prin minte îmi trec,
Când sfat dintre noapte și ape ascult,
Și visul mă fură, mai mult, tot mai mult...*

IV

*Odată cu zorii curg plute 'n petrec,
Se curmă cu zorii vis tainic și mut,
Și cântecul apei mă plec să-l sărut.*

I. Vespremie

Cântecul urîului.

Culegere de C. Tănase-Teiu

Foiliță trei masline,
De urît mă duc în lume,
Și urîtu după mine.
De urît mă duc de-acasă
Și urîtu nu mă lasă :
— Du-te urîte la oi
Nu ținem casă amândoi !
Ies afară și tai lemne
Mă uit la urît cu jele.
Pui masa ca să mănânc
Mă uit la urît și plîng.
Ardă-te focu urît
Boală fără crezământ...
De urît mă duc în țară
Dragostea mă'ntoarce iară.
Dragostea trece prin apă
Nu se teme că se'neacă.

Urîtu trece prin sec
Și strigă : mă nec ! mă nec !
Cînd s'o împărțit dragostea,
Eram la cîmp cu grapa.
Nu știu cum s'o potrivit,
Că puțină mi-a venit.
La alții o dat cu sacu
Mie mi-o împărțit cu acu !...
Și cînd s'o împărți urîtu
Eu am fost la cîmp cu plugu.
Nu-ști cum dracu s'o împărțit
Doamne mult ne-o mai venit.
La alții o dat cu gramu
Și mie mi-o dat cu lanu.

(Auzită de la Virginia Conuțoia — Tarcău-Neamț)

Cântecul recrutului.

Cînd pleacă'n armată. I

Ș'am zis verde iarbă lată,
Cine nu face armată,
Da-i-ar Dumnezeu răsplată,
Secce-i mina ș'un picior,
Să rămie cerșitor
Să nu vadă soarili
Cum nu văd eu fetili,
Să nu vadă stelili,
Cum nu văd eu vecini...
Eu cînd am plecat de-acasă,
Lăsai mîndra mea frumoasă ;
Dar acum cine-i în sat ?
Cel scutit și reformat !
Recruții se duc departe,
Reformații stau prin sate.
Recruții se duc prin lume,
Reformații le pun nume.

La liberare. II

Ș'am zis verde trei migdale,
Ș'aude cîntînd pe vale ;
Vin răcruții 'n liberare,
Fetele le ies în cale :
Una zice : „Măi Ioane,
Vin la mine, na o floare“ !
Alta zice : „Măi Ghiorghită,
Vin la mine, na guriță !
Că din sat cînd ai plecat,
Eu la joc n'am mai umblat ;
Nici guriță n'am mai dat,
Pe tine te-am așteptat !“
— Spune mândră, ce ți-i gîndu,
De ești neagră ca pămîntu,
Și slabă de te ia în vîntu ?“
— Neagră sunt de felul meu.
Și slabă de dorul tău !“

(Auzită de la Leon Lupuleasa-Farcașa)

Cântecul plutaşului.

Tot așa mi-a fost în gând,
 C'a s'aud cucu cântând,
 Și merlușca fluerând;
 Pluta pe vale trecând
 Fete cu mâna făcând;
 — Dă, bade, pluta la mal
 Să mă sui să-mi ieu tulpan.
 Dă, bade, pluta la ștele¹⁾
 Să mă sui să-mi ieu mărgele...
 — La Broșteni când am ajuns,
 M'am uitat de-odată 'n sus
 Și 'n sfârșit... cu Doamne ajută,
 M'am suit și eu pe-o plută.
 Da ce plută mai era,
 Că nici chingă nu avea.
 Am pus geanta 'n baire
 I-am dat drumu arie.
 Pe la Balta Boului,
 Cîntam frunza mărului,
 Pe la pod pe la Tarcău
 Sare cărma din răsteu.
 Face pluta boc și boc,

Sare inima din loc!
 Vâji la cărmă vâji, vâji, vâji,
 Iacă mi s'o rupt un gînji.
 Pusei mâna pe-un păroi
 Și cu opt părechi de boi,
 Am scos pluta din zăvoi!
 Dă-i la mal, la mal, la mal,
 C'o stat domnu drăgoman
 Cu pluta p'un bolohan.
 O saracu plutașu,
 Cum să joacă cu banu
 Și rămîne flămîndu.
 Toată vara drăgoman,
 Și iarna făr' de suman!
 Toată vara 'n camion,
 Și iarna cu capu gol!
 Toată vara chefuește,
 Iarna stă și sgriburește!
 Am dat pluta la Tabon
 Și banii lui Solomon,
 Am prins pluta la Sarata
 Și banii i-am dus la Slata.

*(Auzită de la Vasile Pipirigeanu,
 flăcău-plutaș, com. Hangu-Neam!)*

---

1) Schele.

Două medalii :

Regele Ferdinand și Regina Maria.

La 20 Iulie, 1937, s'au împlinit 10 ani dela moartea marelui rege Ferdinand I, făuritorul României Mari.

După 20 ani dela marea unire și după 10 ani dela moartea celui mai cutezător dintre monarhi, conștiința Românilor încă nu s'a limpezit, sufletele încă nu s'au descătușat.

Cu visul împlinit și noi nu ne-am trezit încă.

Numai în ziua trezirii noastre vom pricepe marea plinire a vremii. Ne vom da seama atunci că Românii formează un stat unitar și suveran, iar peste măreția evenimentelor se va înălța ca o perpetuă poruncă, figura celui mai fericit dintre regii lumii. Va fi atunci o lume românească primenită și o generație tânără eroică, demnă de strămoșii care au murit la datorie.

Atunci se vor sărbători altfel marele fapte din istoria națională a neamului nostru și se vor comemora altfel marii eroi. Va fi sărbătorirea sufletului românesc întreg, odată cu împlinirea unui fapt veșnic.

În una din asemenea mari zile naționale ori comemorative se va ridica un altar, un așezământ de cultură : se va lansa un vapor nou, se va sărbători și un sat model, sau cel puțin se va sfinți o baie sătească ori se va binecuvânta masa îmbelșugată a unui țaran cinstit. Atunci va fi trecut vremea bălbâielilor după program.

Numai atunci vom începe să ne bucurăm de roadele marii uniri a Românilor, numai atunci vom cinsti amintirea marelui

infăptuitor, care veghează sub lespede de la Curtea de Argeș.

Bătrânii și copii, cu preoții și învățătorii lor, se vor aduna toți în fața monumentului sau a bustului, sau a portretului aceluia mare conducător de oști biruitoare și în clipa solemnă a reculegerii totale, când va trebui să amuțească orice scârțâit de roată și orice gură gâlcevitoare, un duh sfânt va cobori din înălțimea cerului nostru de cleștar, ca să mistue demonii răsvrătirii de pe pământul acesta prea răbdător.

Atunci, în Alba Iulia se va lumina altfel catedrala neamului pentru întreaga strălucire a coroanei lui Ferdinand; atunci apele Dâmboviței se vor limpezi și ele pentru întreaga strălucire a domniei marelui său Fiú.

Regina Maria și-a serbat onomastica, la 22 Iulie. În momentele acestea de eclipsare a vieții noastre românești, țâșnesc totuși din adâncurile națiunii glasuri de rugăciune pentru sănătatea celei mai fericite, dar și celei mai îndurerate dintre reginele lumii.

Regină fericită, soție a gloriosului voevod Ferdinand cel Mare; regină fericită către care o națiune întreagă se închină cu recunoștință; regină fericită, pavază nebiruită a neamului românesc.

Dar dincolo de simpla și trecătoare noastră admirație, abia dacă ne dăm seama de sbuciumul omenesc al capetelor încoronate și niciodată nu ne dăm seama cât de mult zeificăm în afară de lumea noastră, suferințele regești.

În drumul destinului românesc, Regina țării și cea mai bună dintre mame, așteaptă să îmbrățișeze cu mâini tămăduitoare pe toți fiii Săi.

Prilejul unei onomastici atât de auguste, este un balsam pentru o generală reculegere și izvor pentru o totală împăcare a sufletului românesc.

V. Ț.

Copiii buni la carte e chemarea care trebuie grabnic să străbată satele. Iată se apropie deschiderea școalelor și spre pragul lor trebuie îndreptate florile copilăretului rural, flori, care se vestejesc în bună

parte în sărăcia băătăurii de acasă, sub ochii neputincioși ai părinților și dăncărilor.

Nu sunt bani în chimirul tatălui, s'a secătuit visteria statului? Ajutorul totuși trebuie să vină de undeva. Desigur nu din moara de vorbe dela răspântiile vieții publice românești, nici din nepăsarea care zace nesguduită ca o pâclă, pretutindeni. Ci din faptă și sforțare de împlinire.

Profesorii secundari și-au făcut datoria. Aceștia din Piatra varsă lunar o sumă în acest scop, din leafa lor săracă. Sunt însă atâtea carteluri: a zahărului, a cimentului, hârtiei etc., carteluri, care nu cunosc deficite. Nimic mai firesc decât să li se pretindă să dea ceva pentru cărturarii de mâine ai acestei țări, din mana căreia își trag profiturile.

Conferințele învățătoarești s'au ținut anul acesta la Piatra-Neamț. Populația târgului nostru s'a mărit pentru o lună cu aproape 300 oaspeți dragi, veniți din toate unghiurile țării să respire aer ozonat și... să asculte conferințe.

Conferința e fără îndoială lucrul cel mai lesne de înfăptuit. Strângerea conferențiarilor nu-i nici ea stâncă de urnit din loc.

Armonizarea însă a ceea ce spun ei e fapt mai greu de împlinit căci nu totdeauna e bine să lași conferențiarului grija alegerii subiectului. Fără gând de cârtire, cu grija numai de a da un sfat, ca unul ce am avut cinstea să flu poftit să vorbesc acolo, socot că altul ar fi trebuit să fie programul acestor cursuri.

Sistemul eclectic e bun când adunările sunt unice; când învățătorii se adună o singură dată. Dar când reunitrile lor sunt anuale, se impune fixarea unui ciclu de conferințe. Și mai ales cum locul cursurilor se schimbă, acestul ciclu — care nu poate să scape din vedere problematica prezentului — neapărat trebuie să i se adauge cunoașterea regiunii respective.

În câțiva ani, la o bună orientare în cultura autohtonă și străină, vei îmbina o suficient de bună cunoaștere a țării noastre.

Ceea ce e, socotim, o poruncă de căpălâi, care se impune unui învățător român.

Cum veni vorba despre problematica prezentului, trebuie să recunoaștem că unii conferențiarți s'au coborât în ea. Astfel s'a vorbit despre cooperația română și străină, școale țărănești de aici și de aiurea etc. etc. Lucruri bune și folositoare fără îndoială.

S'au aruncat însă gândiri, care ne-au turburat ideile pe care ni s'a spus le socoteam singure adevărate. Astfel, de unde știam—și elementarele cărți de drept constituțional ne-o afirmă — că noțiunea de stat însumează: teritoriul, națiunea, suveranitatea, elemente ce formează un tot de nedespărțit, o definițiune auzită în ultimele zile fixează o altă egalitate: stat — națiune. Între națiune și teritoriul locuit de ea nu e nici o legătură.

Ideile acestea buclucașe împreună cu microase apeluri la umanitarism, și alte *isme* arhicunoscute, aparțin unei simandicoase fețe sociologice.

Că asta e o profesie de credință a D-sale, cum a și spus-o, e foarte frumos. E liber fiecare să creadă ce vrea și să spună, cui vrea să asculte, ce pofteste. Când însă vii să înșiri cele de mai sus la o tribună, deasupra căreia scrie: *obiectivitate și impersonalism*, gândul este de-a dreptul tendențios, iar rostul acestor adunări de limpezire sufletească, se schimbă.

Cu alte cuvinte — adăugăm noi — dacă nația romilor ar voi să-și întemezeze un stat între granițele țării noastre, (au doar un rege ales de curând pe undeva, în Polonia!) liberi sunt s'o facă. D-l conferențiar le dă, primul, deplină îngăduire.

Căci să fim înțeleși: ori ai deaface cu un fel de Hyde Park — știți grădina celebră din Londra în care duminical întâlnești fel de fel de oratori, dela autorii de scrieri gastronomice până la predicatorii religioși — și atunci firesc ar fi fost să se lărgească cadrul conferințelor, sau e vorba de o asistență dornică să asculte — nu idei dictate de lăaturalnice interese — ci adevăruri necontestate, fapte evidente.

Și dacă vrei să vorbești de prezent, chinul vieții românești nu poate fi nici ocolit dar nici prefăcut și pus în hapuri cu etichete exotice.

Victor Andrei

Cartea misionarului.

Indreptar cultural, întocmit de Gh. D. Mugur și V. Voiculescu.

Este o carte ca un dicționar. Are 527 de pagini, în care găsești lămuriri și sfaturi în legătură cu toate ramurile de muncă învățătorească. Fiecare chestiune este tratată cu multă cunoaștere, pe scurt, dar cu mult suflet, în capitole aparte.

„Călăuza noastră este o carte de așăzare la lucru. La temelia rândurilor noastre stă o nestăpănită grijă pentru întărirea și păstrarea cărțurilor noastre pe poziția lor de luptă; o tremurătoare dorință de ridicare a multor lumi întunecate și ostenite“.

Cea mai bună prezentare a cărții este „**TABLA DE MATERIE**“ :

Prefața. Misionarul. Invățătorul din perioada eroică. Falșa cultură. Cultura noastră națională. Instrucție și cultură. In pragul „Căminului Cultural“ (de N. Crainic). Căminul Cultural. *Cum se întemeiază și se muncește la început într'un Cămin.* Ce cuprinde un Cămin. Localul Căminului. Fixarea nevoilor locale. Activitatea Căminului. Serbări cu caracter strict cultural. Fapte provocate sau împlinite de Cămin.

I. Programe.

II. Program de serbare.

III. Programul serbării sădirii pomilor.

IV. Program pentru șezători de lectură.

Criza Culturală.

Cum se dezvoltă gustul de citit la copii. Evanghelia. Cartea. Desfașoarea cărții. Dragostea de carte. Ofensiva culturală. Ziua cărții. Cum se poate organiza pretutindeni „Ziua cărții“.

Cel mai puternic mijloc de cultură este cartea.

Muzica. Coruri. Cântece populare.

Jocurile. Cinematograful. Radiofonia. Educația fizică. O. N. E. F. Călătorii. Cercetășia. *Rolul sanitar al Misionarului la școală.* Farmacia Căminului.

Rolul economic al misionarului.

Rolul agricol al misionarului.

Infrumusețați cu arbori curtea, grădina, satul și țara. Plantații. Irigații. Cooperație. Cooperativele. Creați pentru copii case de economie.

Monografia comunei.

Cum se poate colecta pentru Muzeul Etnografic al Statului.

Chestionarul folkloristic.

Lumea închipuirii. Lumea metafizică.

Omul fizic, intelectual, sufleteș și social. Misiuni culturale (de N. Crainic). Justificați ambițiile politice. *Direcția Educației Poporului.*

Fundația Culturală „Principele Carol”.

Ziarul „Universul” și rolul său social în România.

Activitatea culturală la orașe și la sate.

Câteva subiecte de conferințe pentru oamenii dela țară.

Marele instituții culturale ale țării :

Muzee.

Mari edituri și librării.

Reviste.

Ziare.

Cărți educative.

Catalog de cărți pe biblioteci pentru misionari.

Biblioteca copiilor.

Biblioteca literară (poezii).

Biblioteca literară (nuvele, romane).

Biblioteca literară (traduceri).

Biblioteca culturală, teatrală, istorică, a oamenilor mari, religioasă, pedagogică, geografică, populară, sanitară, agricolă, politică, cooperatistă, muzicală, a legilor, a educației fizice etc.) cu indicarea editurii și a prețului)

Izvoade.

Hărți și Globuri.

Tablouri, portrete, cărți postale ilustrate.

Biblioteca pentru popor.

Reclame.

Inv. N. Moga

Anuarul Școlii Normale de băieți „Gh. Asachi” din Piatra-Neamț, pe anii școlari 1929-1936. Apare, după o pauză de șapte ani, cu următorul sumar: Corpul didactic; personalul administrativ; activitatea școlară și extrașcolară a profesorilor și elevilor; averea școlii; comitetul școlar; situația elevilor; rezultatele examenelor de definitivat și înaintare la gradul II ale învățătorilor, din sesiunile 1931, 1932 și 1934; cuvântarea d-lui I. Drăgan, directorul școlii, la sfârșitul anului școlar 1935-36; o excursie în Delta de prof. Victor Țăranu; și situația Școlii primare de aplicație. Materia acestui anuar este aranjată cu socoteală și îndemănare. Ținuta sobră și elegantă. Alcătuitoarii: d-nii profesori Victor Țăranu și Victor Andrei.

Revista generală a învățământului, anul XXV, nr. 3-4. Publică trei conferințe interesante, care privesc educația în școala primară.

Prima, ținută de d-l G. G. Antonescu, la Societatea institutorilor din București, se referă la criza învățământului. După ce trece în revistă reformele școlare dela Haret încoace, d-sa spune că o lege școlară trebuie să aibă: „unitate de concepție și unitatea principiilor care constituiesc organizarea“ și „să respecte acele principii care în știința educației și a psihologiei au devenit legi“. Să se țină seamă, apoi, de legile științifice și de realitate, individualitate și activism. Reformele lui Haret și ale d-lui C. Angelescu, Ministrul Educației Naționale, se bazează tocmai pe condițiunile enunțate mai sus.

Criza deschisă astăzi în învățământ se poate remedia prin educație integrală — nu prin instrucție! — Cultură formativă, unitate organică a învățământului, ca să permită libera circulație a valorilor. La baza învățământului să se găsească etica idealistă. Pentru aceasta este nevoie de un centru de conducere pedagogică la Minister, personal capabil în control — cărturari harnici și adevărați îndrumători, nu polițiști — manuale didactice bune și învățători bine pregătiți și idealști. „Dacă vrem să ridicăm cât mai sus nivelul școlii primare în Țara Românească, lozinca noastră trebuie să fie: *competință și idealism*.“

A doua conferință — „Școala de afară din școli“ — a ținut-o d-l C. Kirilescu la Radio. D-sa arată rolul mare pe care-l au mediul familial, citirea ziarelor; lectura cărților, teatrul, muzeele, colecțiile și expozițiile de artă, cinematograful, radio-ul, biserica, conferințele publice, activitatea sportivă, adunările și manifestările politice, spectacolul străzii, spectacolul naturii și al așezărilor omenești în viața copilului. Iar educarea tineretului să se facă pentru un ideal și c'o metodă „care să potențeze la maximum calitățile dinamice ale tinerilor școlari, pentru binele lor personal și pentru înălțarea Patriei“.

Pe a treia a ținut-o d-l V. P. Nicolau tot la Soc. institutorilor, despre „Educația religioasă în școala primară“. Neputând s'o rezumăm măcar, o recomandăm cu insistență cetitorilor.

Alarma d-lui Iosif Gabrea din „Pentru promovarea copiilor dotați din mediul rural spre școlile secundare“ este îndreptățită. Cronica, reviste-cărți, cu noutăți destul de interesante și bine alese.

Școala și Viața, anul VII, nr. 10. Remarcăm contribuția d-lui prof. univ. C. Rădulescu Motru cu „Imperativele morale ale românismului“, dar mai ales articolul d-lui Apostol Culea despre „Literatura aviativă pentru copii și tineret“. D-sa ne dă o sumă de informații despre realizările aviatice ale copiilor din țara noastră și de aiurea. După moda jucăriilor în pas cu tehnica, urmează literatura în care feți frumoși, robinsonii și guliverii

sunt înlocuiți cu păsările sgomotoase de metal, care sfredelesc azurul spre toate colțurile lumii.

Din punct de vedere național știm ce înseamnă popularizarea avionului: siguranța cerului care ne străjuește și liniștea aerului pe care-l respirăm. D-l Culea are dreptate; ceea ce scrie d-sa poate fi o sugestie pentru noi, începând cu anul școlar viitor.

În cuprinsul revistei mai scriu d-l Coatu și d-na Filipidescu care a binevoit să afirme că învățătorii sunt elemente „improvizate“ (pag. 476, paragr. 3). Nu s'a găsit nimeni în redacția revistei care să-i dea peste sfârlă acestei doamne? Și d-l Tacu ce face? Tace, nu? Sunt foarte interesante însemnările pedagogice semnate de Milena Iacob și I. S. (N'o fi d-na Isabela Sadoveanu?) și mai ales sunt bune de aplicat în clasele superioare ale învățământului primar urban.

Predania, anul I, nr. 6-7. Continuă învățătura ortodoxă din „Cuvântul“ și „Roza vânturilor“. D-l Nae Ionescu în „Și totuși catolicismul este inactual“ arată că papistașismul nu se poate armoniza cu momentul istoric actual, pentru că:

1. Este un fapt, istoricește exact, că biserica romană nu a sprijinit niciodată și nicăieri mișcările naționale; nici în Italia unificării, a lui Cavour, nici în Germania lui Bismark; nici în Italia quasi-naționalizării, a lui Mussolini, nici în Germania naționalizării, a lui Hitler; a combătut Franța gallicană și a excomunicat Franța creștină a „Acțiunii Franceze“; a sprijinit, în schimb, țări în care principiul național nu exista deloc (Austria habsburgică) sau nu există decât în al doilea rând (Spania înainte de Frontul Popular, Austria lui Dolfuss, Seipel și Schuschinigg).

2. În toate țările de natură etnică, voturile catolice nu au mers către dreapta naționalistă, ci întotdeauna către centrul democrat — atunci când știut este că democrația disolvă formele de viață organică, așa de scumpe naționaliștilor.

3. Este principial imposibil ca biserica romană să accepte naționalismul — și cu atât mai puțin totalitarismul, aceste doctrine și forme de viață postulând absolutul națiunii, statului sau mai știu eu cui, iar catolicismul neadmițând politicește decât un absolut: cel al bisericii romane, care e și supra național și supra statal și supra mai știu eu ce!

Cu deplină dreptate Smeritul Stratornic — cine o fi?! — își arată indignarea, pentru că se difuzează la Radio Sf. Liturghie. Urmează, în cuprins, un „Cuvânt de învățătură“ al Sf. Ioan Gură de Aur, care nu are nevoie de aprecieri și recomandări și „Iconografia Invierii“ de Păr. Dominic. S. S. cu prea multă dreptate spune că „Trebue să se înțeleagă odată, că și în pictură avem o tradiție — o predanie — peste care nu se poate călca, tot așa cum nu se pot nesocoti scrierile Sf. părinți, canoanele și

slujba Sf. Liturghii. Dar câți pictori și câți oameni de cultură dela noi cunosc, apreciază și pot silabisi o pictură bizantină, ortodoxă? Mă întreb pentru că văd invadate bisericile noastre, până în cele mai mici unghere, de modă catolică și protestantă.

În cuprins: „Imnografia Învierii“ de G. Racoveanu; „Hotărîrea dela Niceea cu privire la data prăznuirii Paștelor“ de Șerban Popescu; „Ce icoană se pune pe pieptul mortului“ de C. Bobulescu; „Filoteiu Ieromonahul“ de Pr. I. D. Petrescu.

Predania apare de 2 ori pe lună. Abonamentul 200 lei anual. Redacția și administrația: G. Racoveanu, Aleea Calimachi, Nr. 15, București III.

Familia, seria III, anul IV, Nr. 5. Publicația orădeană ni-i dragă tuturor. Ni-i dragă nu numai pentru că a trecut pe-acolo Mihail Eminescu, ci pentru că oamenii care scriu acolo cred — ca și autorul „Epigoniilor“ — în scrisul lor. De aceea sunt dârzi, cu fraza rectilinie, pe linia marelui Eminescu și au luat-o pe drum bun, așa cum fac toți oamenii, în care svâcnește ritmul istoric de ieri, de astăzi și de totdeauna.

În „Mihail Eminescu, gazetar“, d-l Sever Stoica definește pe fostul redactor la „Timpul“ astfel: „Deși intrat în gazetărie din nevoia unei pâini cotidiene, organizatorul serbărilor dela Putnea nu este un improvizat, ci un spirit politic matur. Colaborarea sa la ziarul „Federațiunea din Budapesta, articolele sale de o rară intuiție politică, care trădau o profundă pregătire, îl indicau pentru această nobilă profesiune, din care atâția nu fac decât o trambulină de îmbogățire. Demnitatea, simțul moral ascuțit, idealismul, o cultură politică profundă, un simț politic genial sunt vertebrele independenței lui de atitudine. Dacă alții scriu cu cerneală și-și scot sofismele de cafelea din călimară, Eminescu scria cu sânge, iar adevărurile lui sunt adevărurile organice ale țărânei românești, căci inima lui a bătut totdeauna în ritmul sensibilității istorice a acestui neam. În cuvântul său se spovedesc suferințele mute ale oaselor anonime, căci durerea i-a fost pâinea cea de toate zilele. Sufletul lui de o seismografică impresionabilitate, scrisul lui e un cimițir al Nirvanei, iar pe mormintele suferințelor lui ca niște lumânări în noapte lumineau gândurile neamului. Ca într'o scoică de mare se deslușește murmurul tuturor eroilor, tuturor martirilor, tuturor nedreptăților. Un silogism slav pare viața lui. Neamul întreg suferă, deci trebuie să sufăr și eu. Tat, twan asi, durerile neamului sunt durerile mele“. Nu vă vine în minte „Doina“ lui Eminescu, „Horia“ lui Aron Cotruș, sau „Bucovina“ lui Duiliu Zamfirescu?

Foarte interesante puneri la punct a blazonajilor dela Budapesta, „a singurului popor care încă mai urlă“, cum ar zice d-l Emil Cioran, face d. Alex. Olteanu în „Revizuirea și Bazinul Dunărean“ și, apoi d-l Const. Sasu în „Din problematica evoluției ardeleni“. În cuprins proză și versuri

semnate de Leonard Divarius, Ion Minulescu, N. Davidescu, Mihail Chirnoagă și Victor Effimiu, iar cronica prezentată de d-nii: Oct. Șuluțu, G. Garoescu, V. Beneș și M. Samarineanu.

Convorbiri Literare, anul 70-lea, Nr. 1-5. Un volum de 426 pagini închinat în întregime „Junimii“. Nu-i putem da decât sumarul: M. S. Regina Maria: Direcției Convorbirilor Literare; C. Meissner: Despre Titu Maiorescu și Mareșal Averescu, dar mai ales despre M. Eminescu; A. C. Cuza: Amintiri dela Junimea din Iași; Oct. Goga: Mare Aeternum; S. Mehedinți: Locul Junimii în istoria neamului românesc; M. Negruzzi: Tezaure Convorbiriste; A. P. Xenopol: O privire retrospectivă asupra Convorbirilor Literare; I. A. Brătescu-Voinești: Reflecții asupra politicei; I. Petrovici: O amintire și un aforism; M. Dragomirescu: Legăturile mele cu Convorbirile Literare; N. Petrescu: Critica societății românești la Junimea; M. Florian: Inceputurile filosofice ale lui Titu Maiorescu; Em. Constantinescu: Valorile literare în critica lui Titu Maiorescu; N. D. Germani: Junimea, Convorbirile Literare și Muzica; Al. Iordan: Iacob Negruzzi în istoria literaturii românești; D. Bodiu: A. D. Xenopol și Junimea; Ovidiu Constant: Primul fenomen cultural românesc; Sc. Struțeanu: Junimismul lui Al. Odobescu; I. Georgescu: Din legăturile lui Maiorescu cu Ardeleni; Vl. Tudor: Teatrul la Convorbiri Literare; I. Rădulescu Pogoneanu: Insemnări zilnice ale lui T. Maiorescu; G. D. Dimitriu: Junimistul V. Conta, bursier în străinătate; I. D. Ioan: Polemica la Convorbiri Literare; M. Beza: Cum l-am cunoscut pe Titu Maiorescu; S. Ludescu: Convorbirile Literare în amintirile lui Iacob Negruzzi și Gh. Panu; Maria Rarincescu: Un vechi colaborator al Convorbirilor: Duiliu Zamfirescu; Dr. Lucia Dracopol: Arta la Convorbiri Literare; Mih. Popescu: Cum s'au susținut Convorbirile Literare; I. Banu: Ardealul și Convorbirile Literare; Al. Tzigara-Samurcaș: Inedite eminesciene.

Lipsește, după cum vedeți, din sumar, proza d-lui N. Iorga, unul din junimiștii vremurilor de glorie. La sfârșitul revistei urmează o cronică foarte bogată, închinată și ea tot „Junimii“. V'am oferit, pentru că mai mult nu puteam, sumarul. Ceea ce egalează c'o invitație la dans... Prețul 200 lei.

Gândirea, anul XVI, nr. 5. Este o revistă care-și merită numele. Sumarul o întărește cu prisosință. D-Î Lucian Blaga — profesor la Univ. din Cluj și membru al Academiei Române—explică „Geneza metaforei“. Metaforele sunt: plasticizante și revelatorii. „Metaforele plasticizante se produc în cadrul limbajului prin apropierea unui fapt de altul, mai mult sau mai puțin asemănător, ambele fapte fiind de domeniul lumii date, închipuite, trăite sau gândite. Apropierea între fapte sau transferul de termeni dela unul asupra celuilalt se face exclusiv în vederea plasticizării unuia din ei; iar metaforele revelatorii sunt destinate să scoată la iveală ceva ascuns, chiar

despre faptele pe care le vizează. Metaforele revelatorii încearcă într'un fel revelarea unui „mister“, prin mijloace pe care ni le pune la îndemână lumea concretă, experiența sensibilă și lumea imaginară“. D-sa ilustrează ambele tipuri cu versuri din Miorița, Mallarmé, Paul Valery. „Metaforicul și stilul sunt de fapt componentele polar-solidare ale unui act revelator. În orice caz ele sunt aspecte diferite ale creației. Că metafora nu e propriu zis unul din mijloacele cu care se creiază stilul, se dovedește simplu prin aceea că metaforele înșile posedă când un stil, când altul. Metafora își schimbă stilul nu mult mai altfel decât orice creație spirituală, dela epocă la epocă“. Ea nu este „numai obiectul de cercetare și analiză al preticei“ sau al „stilisticii“, ce figurează în programele școlare; importanța ei se proiectează imensă pe zările meditației. Metafora este a doua emisferă prin care se rotunjește destinul uman; ea este o dimensiune specială a acestui destin, și ca atare ea solicită toate eforturile contemplative ale antropologiei și ale metafizicii“.

D-l D. Caracostea în „Inefabilul eminescian“ analizând versuri din „Luceafărul“, arată cum a procedat Eminescu ca să ne dea diferite imagini care, uneori, merg până la incursiunea precipitată în transcendental.

D-l D. Staniloaie în „Iarăși românism și ortodoxie“ jumulește din nou „Românismul“ d-lui prof. Rădulescu-Motru care este inspirat, nu din realitatea adâncă culturală românească, ci din protestantismul singularizat și demodat a lui Karl Barth, un răfăcit — poate un întârziat — pe firamentul cultural al Germaniei de astăzi. I se servesc filosofului bucureștean destule argumente ca să se convingă că structura noastră etnică nu poate fi înțeleasă fără ortodoxie. Dar toată arta — adăugăm noi — tot folklorul, cultura, sunt fundamentate pe aceeași axă inspiratorie: ortodoxia.

Frumoase versuri semnează, în acest număr, d-nii I. Pillat, V. Voiculescu, Carianopol și Ștefan Baciu. Cronica este semnată de d-nii Septimiu Bucur, O. Papadima și Nichifor Crainic.

Străjerul, revista Falangei străjerilor, anul I, nr. 1. Apare pentru tineretul acestei țări, tineret care se înfioară de entuziasm când salută Tricolorul cu mâna întinsă, ca o traectorie, spre cer și cântă cu inima plină de credință „Trăiască Regele“ și „Pe-al nostru steag“. Își inaugurează drumul admirabil. Pe copertă M. S. Regele, Marele Străjer al Neamului, ca un memento al devizei străjerești. În cuprinsul revistei admirabile pagini închinare Marelui Voevod Mihai și străjeriei. În „Cetățile dace din Munții Sebeșului“ d-l I. Conea arată cu motive suficient de convingătoare pentru cel mai sceptic dintre sceptici, că „Sarmisagetuza lui Decebal a fost acolo, în munții Sebeșului — în timp ce dincoace, la Grădiștea Hațegului n'a fost decât capitala romană a Daciei (dincolo a fost capitala „dacă“ a Daciei). Acolo în munții Sebeșului, este altarul istoriei noastre

vechi". Sarmisagetuza — se scrie corect, însă, Sarmisegethuza" — înseamnă în limba getică reședință regească. În apropierea vestitei capitale getice se află urmele altor burguri întărite: Costeștii, Grădiștea Muncelului, Piatra Roșie și, în fine, Vârful lui Pătru, loc unde se pare că s'a sinucis Decebal, după ce pierduse una câte una cetățile întărite din Vale. Aceste cetăți formau grupuri întărite, care flancau și acopereau Sarmisegethusa de orice atac, de orice surpriză. Nu se putea ca tocmai capitala să facă excepție de la sistemul de apărare getică și să fie clădită tocmai la porțile Transilvaniei, în bătaia vânturilor, fără legătură imediată cu munții. Este timpul să corectăm această eroare și să spunem adevărul așa cum este, cum se știe astăzi în toată splendoarea și apoteoza lui. Capitala lui Decebal nu-i în Hațeg, s'o știe toată lumea, până la ultimul copil care buchisește literile pe pragul prispei, până la moșneagul cu plete albe și gârbovit de nevoi și de ani. E prea falnic trecutul nostru și de aceea e păcat să nu ni-l trâmbițăm noi spre toate vânturile, ca să se cutremure detractorii și dușmanii din țară și de peste hotare.

Sociologie românească, anul II, nr. 4. D-l Traian Herseni s'a obișnuit să cugete când se ocupă de problemele sociologice. În „Voința socială” d-sa spune — după ce a analizat originile acestei voinți — că: „indivizii (care compun o societate) și societatea (acestor indivizi), nu sunt două realități, ci fețele unei singure realități, pentru că nici indivizii fără societate, adică oameni care să trăiască izolați cu desăvârșire, nu există, nici societăți reale fără indivizi nu se poate concepe.

Societatea nu este o nouă realitate față de indivizii componenți, ci numai un nou plan de existență și de manifestare, planul coexistenței și al conviețuirii prin care indivizii sunt transformați în toată structura lor sufletească. Societatea se găsește, cu alte cuvinte, în însăși structura lor ontologică. Omul este social prin constituția lui psihică, prin firea și nevoile lui de viață, în așa măsură încât, după vorba veche a lui Aristotel, ființa care nu simte nevoia să trăiască în societate nu este om, ci sau o fiară sau un zeu". Omul este împins spre societate prin instincte. Voința devine și ea factor social.

„Inclinată spre societate prin instinctele și structura psihică a indivizilor, voința se socializează și mai mult prin mecanismul ei teleologic și devine cu desăvârșire socială când se supune regulilor legate de valorile spirituale. Ea duce la societate, se întărește social prin funcționare și se integrează complet în societate chiar sub înrâurirea acesteia”.

Când voințele se unifică în acțiune se capătă o voință unică a societății, a nației care se poate mișca după un singur om: conducătorul. Mergând astfel, d-l T. Herseni are să se întâlnească, într'o bună zi, cu d-l Tr.

Brăileanu. Și mult ne-am bucura de asta. Cu toate că ar putea s'o pățească la fel cu d-l Mircea Eliade.

În sumar remarcăm : „Problemele biologiei sociale“ ale d-lui dr. Adrian Ionescu ; „Mortalitatea populației rurale românești“ de Ing. I. Measnicov ; „Vechiul drept românesc și indivizibilitatea lotului țărănesc“ ; Agricultura cehoslovacă de M. Popa ; Problemele și bibliografia cadrului cosmologic de Dr. Raul Calinescu.

Rânduiala, vol. II, caietul IV. Publică un fragment — Aspectele fundamentale ale creației culturale — din „Geneza metaforii și sensul culturii“ care, la rândul ei, face parte din vol. III al Trilogiei culturii a d-lui Lucian Blaga, singurul și originalul filosof al românismului care se desfășoară, astăzi, tot mai întins și tot mai adânc, în toate planurile etnoculturale și politice. Urmează partea II din „Sensul culturii și „Culturalizarea“ a d-lui V. Băncilă. Vom reveni asupra acestui articol la prima ocazie, după ce va apărea și urmarea din caietul al 5-lea al „Rânduialii“. Cine se gândește la culturalizare, nu poate pleca la drum, dacă n'a aprofundat acest cheag de gânduri al d-lui Băncilă.

Le mois, anul VII, no. 77. Se ocupă, prin pana d-lui Const. Ionescu, despre Cabinetul Tătărescu și politica românească. La același capitol, la actualități, se discută criza republicană spaniolă, problemele Egiptului, Japoniei și ale Americii latine. La cap. „Lettres, théâtre, arts“, d-l Daniel Orms discută „Empirismul englez“. „Le caractère anglais, la vie anglaise ne peuvent être compris sans qu'on fasse intervenir la notion de l'empirisme : seulement il faut se garder de lui donner le sens étroit et technique qu'on lui donne communément“. Apoi : „L'Anglais est empiriste sans le savoir. Ce qui vaut pour lui, même s'il n'y pense pas c'est l'expérience, c'est le contact direct, matériel ou spirituel, avec ces êtres et les choses“.

Remarcăm apoi „Le gaz de la Stratosphère“ și „Les maladies des métaux et des alliages“.

Inv. M. Cojocaru

Pagina Oficială.

1) Domnii directori dela școlile primare vor înainta Institutului de surdo-muți „Marele Voevod Mihai“, str. Zamu Nr. 3 Iași, un tablou de toți surdo-muții din comună în etate de 6-12 ani, în care se va cuprinde numele și pronumele copilului, data nașterii, ocupațiunea și domiciliul părinților.

2). M. E. N. cu ord. Nr. 101.180/937, recomandă pentru biblioteci și premii școlare, lucrarea „Inchinare către Majestatea Sa Regina Maria“, a d-lui N. Popescu — Românul. Prețul este de 10 lei un exemplar simplu și 20 lei un exemplar încadrat în celuloid. Adresa este : d-l N. Popescu—Românul, Str. Aristiția Romanescu Nr. 7, București.

3) Dăm mai jos adresa Prefecturii Jud. Neamț Nr. 6399|937 pentru a lua notă cu C. D. din acest județ.

Preoții, învățătorii și orice funcționar de Stat care se vor dovedi că în executarea misiunii lor profită de această împrejurare, pentru a face propagandă în favoarea vre-unei grupări politice, precum și acei care vor pune la îndemâna oricui ordine, circulări și chestiuni asupra cărora trebuie păstrat secretul, în afară de urmărirea penală legală, li se va face un raport însoțit de proces-verbal constatator direct Ministerului de Interne, în a cărui grijă cade, ca de acord cu Ministerul de resort, cei găsiți în vină să fie șterși de pe statele de plata salariilor, în conformitate cu hotărîrea luată în Consiliul de Miniștri.

Ministru de Interne (ss) **G. Marinescu**

4) M. E. N. cu ord. Nr. 95864|937, recomandă stăruitor pentru biblioteci, revista culturală și de propagandă națională „Cele trei Crișuri“. Costul unui abonament este de lei 500 pentru biblioteci și 200 lei anual pentru abonamente individuale.

Adresa este : Cele trei Crișuri, Oradea (Casa Națională).

5) M. E. N. cu ord. Nr. 87091|937, face cunoscut învățătorilor, ca elevii să fie conduși în vacanță la biserică, duminicile și sărbătorile legale.

6) M. E. N. cu ord. Nr. 109.299|937, recomandă harta Ro-

mâniei lucrată în relief, care este excelentă pentru lecțiunile de geografie. Doritorii se vor adresa d-lui Sabin Popescu învățător, Giurgiu.

La fel Ministerul mai recomandă aparatul de calculat, inventat de d-l Florea I. Vega, învățător com. Satu Mare, jud. Odorhei. În mod sigur elevii pot înțelege formarea numerilor întregi și zecimale și-i de mare ajutor învățătorilor la predarea multiplului metrului liniar, pătrat, cub, etc.

7) Ministerul de finanțe cu ord. Nr. 53546|937, face cunoscut că monedele vechi de 100 lei de argint vor circula până la fixarea unui termen de retragerea lor. Administrațiile de încasări și plăți nu vor mai repune în circulație aceste monede, ci le vor vărsa la Banca Națională, spre preschimbare cu monede nouă de 100 lei de nichel.

8) M. E. N. cu ord. Nr. 86366 937, face cunoscut învățătorilor că semnalându-se multe cazuri, când locuitorii lucrează la munca câmpului în zile de sărbători legale, Crăciun, etc. pentru liniștea, ordinea publică și pentru interesele superioare de Stat, vor da concurs acțiunii întreprinse jandarmilor pentru combaterea stilismului.

9) M. E. N. cu ord. Nr. 75065 și Nr. 23360|937, recomandă broșura „Mărgăritarele lumii“, cuprinzând cuvântările sfinților părinți, din viețile marilor luminatori. Poate fi utilizată de elevii cursului supra primar și adulți. Adresa : Preot V. Ionescu, Aleea Carmen Silva Nr. 7, București.

10) Dăm mai jos adresa Facultății de Filosofie și Litere din București.

Domnule,

Solicitat de către membrii corpului didactic primar și secundar am hotărât organizarea unui nou curs pentru **STUDIUL INDIVIDUALITĂȚII** și pentru expunerea **PROBLEMELOR NOI IN PSIHLOGIE ȘI PEDAGOGIE**. Acest curs va avea loc la Universitatea din București, în localul Facultății de Filosofie și Litere, în perioada *30 August — 7 Septembrie* inclusiv și a fost aprobat de Ministerul Educației Naționale.

În acest interval de nouă zile, se vor prezenta și se vor face demonstrațiuni practice imediate, în legătură cu următoarele probleme :

1. Probleme de psihologie contemporană.

2. Probleme de pedagogie contemporană.
3. Examenul somatic al școlarului
4. Examenul psihologic al școlarului.
5. Școala și orientarea profesională.

Prelegerile și experimentele acestui curs, prin excelență *practic și concret*, vor avea loc la Facultatea de Filosofie și Litere din București (strada Edgar Quinet), utilizându-se unul sau două amfiteatre, precum și Laboratorul de Psihologie experimentală al Universității.

Numărul locurilor este limitat, pentru a se putea lucra în condițiuni cât mai favorabile.

Inscrierea la curs costă lei 200 (două sute), sumă care urmează să fie expediată *anticipat*, prin mandat postal, direct Laboratorului de Psihologie (strada Edgar Quinet, Facultatea de Litere și Filosofie, D-lui I. M. Nestor). În zile și ore speciale se vor vizita Laboratoarele de psihologie experimentală și practică existente în București, iar un stand cu cărți și cu material psihologic va fi continuu la dispoziția participanților.

Cuarteruirea participanților va fi parțial executată prin biroul cursului.

Inscrierea la curs trebuie neapărat făcută *până la 24 August 1937*.

Directorul Laboratorului de Psihologie Experimentală
Profesor și Decan, C. Rădulescu-Motru

Se aduce la cunoștința elevilor din cursul superior al Școlii Normale din Piatra-Neamț, că în anul școlar 1937-38 se vor alcătui albume speciale pe clase, la obiectul limbii române, cuprinzând colecții după cum urmează :

Cl. V : Vieața și opera lui I. Creangă.

Cl. VI " " " " Al. Russo.

Cl. VII " " " " Calistrat Hogaș.

Cl. VIII Folklor nemțean.

Elevii vor aduna în timpul vacanței material pentru asemenea colecții : decupări, peisagii, fragmente, culegeri, portrete, numai în legătură cu peisajul nemțean și vieața regională, după operele scriitorilor amintiți.

Totodată elevii sunt rugați să colecționeze, prin stăruința lor și bună înțelegere, cărți și documente vechi pentru muzeul școlar.

COMUNICĂRI

---

1. Căminul învățătorilor se află în strada V. A. Ureche, Nr. 5, unde colegii pot găzdui, când vin la Piatra-N.

2. Domnii colaboratori ai revistei sunt rugați să trimită manuscrisele până cel mai târziu la 15 a fiecărei luni, pe adresa tipografiei.
